

**TURISTIČKA ZAJEDNICA
RAVNI KOTARI**

**PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM
RAVNI KOTARI
2026. – 2030.**

Rujan, 2026. godine

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Analiza stanja.....	4
2.1. Položaj Ravnih kotara.....	4
2.2. Osnovne zemljopisne značajke	6
2.3. Promet	7
3. Popis resursne osnove.....	8
3.1. Stanovništvo Ravnih kotara kao resurs razvoja turizma	8
3.2. Gospodarski resursi.....	10
3.3. Turistički resursi	11
3.3.1. Prirodni turistički resursi.....	11
3.3.2. Kulturni resursi - kulturno povijesna baština.....	13
3.4. Tradicija lokalnog stanovništva	18
3.5. Turistička potražnja Ravnih kotara	19
Izvor: TZ Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2018., 2024. Zadar, 2025.	19
Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2019. i 2024., Zadar, 2025.	20
Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2019., i 2024.god.,Zadar,2025.	21
4. Obvezni pokazatelji održivosti na razini destinacije.....	22
5. Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje.....	24
6. Prijedlog smjernica i preporuka za razvoj ili unapređenje destinacije.....	30
7. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinaciji	44
8. Popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije.....	58
Zaključak.....	64

1. Uvod

Prema Zakonu o turizmu (NN 156/23) pojedine turističke destinacije dužne su sačiniti i usvojiti Plan upravljanja destinacijom. Metodologija Plana upravljanja destinacijom temelji se na Pravilniku o izradi Plana upravljanja destinacijom. Na tim načelima i metodologiji sačinjen je i Plan upravljanja destinacijom Ravni kotari.

Polazna osnova za Plan upravljanja destinacijom Ravni kotari je analiza stanja gdje se određuje položaj Ravnih kotara u geografskom smislu kao i prikaz pojedinih jedinica lokalne samouprave tj. gradovi i općine koje djeluju na prostoru Ravnih kotara. Također, pozicionira se prostor Ravnih kotara u prometnom sustavu Zadarske županije, Hrvatske i šireg područja.

Posredstvom resursne osnove prezentiraju se demografska kretanja na području Ravnih kotara. Analizom gospodarskih resursa posebno se ističe turistička resursna osnova gdje posebno mjesto pripada bogatstvu kulturno – povijesne baštine i njezina uloga u turističkoj privlačnosti Ravnih kotara. Uz kulturne i prirodne resurse, analiziraju se i potencijali razvoja aktivnog turizma, sporta i rekreacije, eno i gastro ponude, manifestacija i javne turističke infrastrukture koja omogućuje kvalitetniji boravak posjetitelja i veću dostupnost sadržaja tijekom cijele godine. Posebna se pozornost posvećuje postojećoj i planiranoj infrastrukturi koja doprinosi razvoju održivih turističkih proizvoda, ravnomjernijem prostornom razvoju destinacije te unapređenju kvalitete života lokalnog stanovništva. U ovom dijelu posebno se analizira turistička potražnja Ravnih kotara i njezino mjesto i uloga u turističkoj potražnji Zadarske županije.

Izračun obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije posebno su obrađeni posredstvom deset obveznih pokazatelja.

Na temelju prethodnih istraživanja određuje se razvojni smjer turizma destinacije Ravni kotari s aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje. Poseban je naglasak stavljen na društvene, ekonomske i ekološke smjernice razvoja turizma. U tom kontekstu razvoj sporta, rekreacije i aktivnog turizma prepoznaje se kao jedan od ključnih elemenata diversifikacije turističke ponude, produljenja turističke sezone te povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva. Na temelju toga skicirane su i odrednice cilja razvoja turizma Ravnih kotara.

Slijedom zadane metodologije daje se prijedlog smjernica i preporuka za razvoj ili unapređenje turizma destinacije Ravni kotari.

Smjernice i preporuke određuju i elaboriraju projekte koji pridonose provedbi mjera potrebnih u ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinaciji.

Posebne naznake dane su projektima od posebnog značaja za razvoj destinacije Ravni kotari koji doprinose održivom upravljanju turističkim resursima, unapređenju javne turističke infrastrukture, razvoju cjelogodišnje turističke ponude te očuvanju prirodne i kulturne baštine uz istodobno povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.

Plan upravljanja destinacijom omogućit će svim dionicima na području Ravnih kotara, bez obzira na njihovo neposredno ili posredno uključivanje u turističke tokove, da svojim društvenim angažmanom, poduzetničkim aktivnostima, radom i znanjem doprinesu da se ovaj vrijedni prostor valorizira u turističke svrhe na temelju održivosti i na dobrobit lokalnog stanovništva.

2. Analiza stanja

2.1. Položaj Ravnih kotara

Ravni kotari su zemljopisno područje u Hrvatskoj smješteno u sjevernoj Dalmaciji. Administrativno se nalaze u većem dijelu u Zadarskoj a manjim – jugoistočnim, u Šibensko-kninskoj županiji. U povijesno-prostornom kontekstu Ravni kotari datiraju iz 5 tisućljeća prije Krista iz vremena Danilske kulture. To potvrđuju najstariji arheološki nalazi na lokalitetu Smilčić nedaleko Benkovca. Tragovi Liburnske prisutnosti nalaze se na lokalitetima Nedinum (Nadin), Corinium (Karin), Varvaria (Bribir) i Asseria (Podgrađe), dok je rimska građevinska ostavština pronađena na području Stankovaca, Benkovca i Miranja. Područje Ravnih kotara kao sastavnica Zadarske županije, zahvaljujući svojim povijesnim, prometnim i gospodarskim čimbenicima ima važnu poziciju na karti Republike Hrvatske.

Tablica 1. Jedinice lokalne samouprave i njihova površina na prostoru Ravnih kotara

GRAD / OPĆINA	Površina u km²
BENKOVAC	513,84
GALOVAC	9,44
LIŠANE OSTROVIČKE	49,92
POLAČA	29,91
POLIČNIK	81,59
STANKOVCI	68,21
ŠKABRNJA	22,55
ZEMUNIK DONJI	54,94
RAVNI KOTARI	830,40
ZADARSKA ŽUPANIJA	3.643,33
REPUBLIKA HRVATSKA	56.594,00
Udio (u%) u Zadarskoj županiji	22,79
Udio (%) u Republici Hrvatskoj	1,47

Izvor: Prostorni plan Zadarske županije, Zadar, 2001.

Planom upravljanja destinacijom Ravni kotari obuhvaćene su slijedeće jedinice lokalne samouprave – gradovi i općine - na području Ravnih kotara.

Grad/općina	O p i s
Benkovac	Grad Benkovac sastoji se od 41 naselja (2006.). Benkovac je grad u sjevernoj Dalmaciji smješten 30 km istočno od Zadra i 20 km sjeveroistočno od Biograda na Moru. Razvio se na prijelazu iz plodnog područja Ravnih kotara u krševito područje Bukovice. Iako se nalazi na istočnom rubu ravnokotarske ravnice, kao jedino gradsko naselje smatra se središtem tog područja. Područje Grada Benkovac graniči s općinama Novigrad i Posedarje na sjeverozapadu, Zemunik na zapadu, Škabrnja na jugoistoku, Polača na jugu, Gradom Obrovcom na

	sjeveru, općinom Kistanje na sjeveroistoku, općinom Lišane Ostrovičke na jugoistoku.
Galovac	Općina Galovac nalazi se na području Ravnih kotara u središnjem dijelu Jadranske Hrvatske. Površina Općine Galovac je 10,56 km ² . Od administrativnog i gospodarskog središta zadarske županije, Grada Zadra, udaljena je cestovnom linijom 13 km. Općina Galovac čine naselja Galovac i Jošane, dok je područje Općine u okruženju općina Škabrnja, Zemunik Donji i Sukošan. Najbliži pristup od Općine Galovac do mora je preko područja općine Sukošan, gdje udaljenost zračnom linijom iznosi 5 km, dok je Zračna luka Zadar na udaljenosti od 2 km.
Lišane Ostrovičke	Lišane Ostrovičke se nalaze na državnoj cesti Benkovac – Skradin i željezničkoj pruzi Zadar - Knin, na istočnom rubu Ravnih kotara. U sklopu općine su i naselja Dobropoljci, koji se nalaze u krševitom području Bukovice te naselja Ostrovica. Na području općine se nalazi znamenita srednjovjekovna tvrđava Ostrovica, posjed brijunskih knezova koji su 1347. godine zamijenili za utvrdu Zrin i od tada se nazivaju Zrinski. 1523. godine Ostrovicu zauzimaju Turci. Potpuno je razorena u mletačko – turskim ratovima u 17. st. nakon tog vremena raste značenje Lišana Ostrovičkih, koji postaju važnije naselje od same Ostrovice, a od 1735. i sjedište katoličke župe. Od 1828. prostor općine je u sastavu Šibenske biskupije.
Polača	Prostor Općine Polača nalazi se po sredini srednjodalmatinske regije, u jadranskom zaobalju Zadarske županije. Tipično je područje Ravnih kotara. Smješten je na pola puta između dva grada, jugozapadno od Benkovca, sjeveroistočno od Biograda i 25 kilometara istočno od Zadra. Općini pripadaju 3 katastarske općine: to su Katastarska općina Polača. Katastarska općina Jagodna Gornja i Katastarska općina Jagodna Donja. Katastarske općine Jagodna Donja i Katastarska Općina Polača nalaze se unutar upravno – teritorijalne granice Općine Polača, dok se katastarska općina Jagodna Donja jednim dijelom nalazi unutar upravno – teritorijalne granice Grada Benkovca. Naselje Kakma obuhvaća općina Tinj koja se većim dijelom nalazi unutar upravno – teritorijalnih granica Grada Benkovca. Veliki dio plodnog zemljišta u Vranskom polju vlasništvo je stanovnika Polače, Kakme i Jagodne Donje. To se područje iskorištava za intenzivnu poljoprivredu proizvodnju zbog mogućnosti navodnjavanja. Polačko polje ima povoljna pedogeografska obilježja za uzgoj vinove loze, zatim višnje maraske, trešnje, breskve, badema, smokve, masline i drugih sredozemnih kultura. Stanovnici naselja Polača posjeduju veliki dio nasada vinove loze u Nadinskom blatu, važnom agrarnom prostoru koji se nalazi unutar upravno teritorijalne granice Grada Benkovca.
Stankovci	Općina Stankovci sastoji se od naselja: Stankovci, Banjevci, Bila Vlaka, Budak, Crljenik, Morpolača i Velim. Stankovci se nalaze na državnoj cesti Šibenik – Benkovac i u neposrednoj blizini autoceste Zagreb – Split. Općina jednim svojim dijelom izlazi na Vransko jezero. Stankovci su nastali u dolini podno utvrde Velim, poprišta teških borbi između Mlečana i Turaka u 16. i 17. st. nakon konačnog protjerivanja Turaka, na teško stradalo područje se pod vodstvom franjevac naseljava novo stanovništvo. 1.747 godine u Stankovcima je uspostavljena katolička župa u sklopu Skradinske biskupije. Nakon ukidanja te crkvene jedinice od 1828. stankovačko područje pripada Šibenskoj biskupiji.
Škabrnja	Škabrnja je smještena u središtu Ravnih kotara, 15 km jugoistočno od Zadra. Općina Škabrnja obuhvaća naselja Škabrnja i Prkos. Mjesto je dobilo ime po škalfu, školjevitom brnjici - brnji, škalfevitom usponu pa otud i naziv Škabrnja. Škabrnja je postalo simbolom okrutnog stradanja svojeg stanovništva za vrijeme Domovinskog rata.
Zemunik Donji	Zemunik Donji nalazi se u srcu Ravnih kotara. Zemunik se prvi put spominje kao Se-Imeni već u 13. st. U 14. st. tu se nalazi utvrda kralja Ludovika i Ažuvinca. Kada je 1346. god. pritekao u pomoć Zadranima protiv Mlečana, a iz dokumenata

	iz 1368 god. vidi se da je Zemunik bio u vlasništvu zadarske komune te su kod tadašnje crkve Svetog Jakova održavani sastanci predstavnika Zadra i Hrvatskog kraljevstva. Godine 1409 god. u prodaji Dalmacije potpada pod vlast Mlečana. Izuzetan geoprometni položaj ostvaruje se povezanošću na autocestu A1 kroz čvor Zadar 2 koji se nalazi na području Zemunika Gornjeg, Zračnu luku Zadar koja se nalazi na prostoru Općine te brzu cestu koja vodi do putničko-trajektna luke „Zadar-Gaženica“. Općini Zemunik pripadaju naselja Zemunik Donji, Zemunik Gornji i Smoković. Općinsko središte se nalazi u Zemuniku Donjem.
--	---

2.2. Osnovne zemljopisne značajke

Ravni kotari su smješteni u dodiru plodnih kotara i brdovite, kamenite Bukovice. Ravni kotari su administrativno u Zadarskoj županiji, u zaleđu je dva značajna centra sjeverne Dalmacije – Zadra i Šibenika.

Ravni kotari prostiru se od Bukovice, Benkovca i Novigradskog mora na sjeveroistoku do tankog priobalnog pojasa od Zadra do Skradina (ušće Krke) na jugozapadu, odnosno od zaleđa Zadra na zapadu do zaleđa Skradina na istoku. Najplodniji su dio dalmatinskog primorja. Administrativno središte je grad Benkovac. Nalazi se na istočnom rubu Ravnih kotara. Ravni kotari obuhvaćaju prostrano flišno područje (najplodniji dio sjeverne Dalmacije) s kojega se izdižu vapnenačke uzvisine (Gologuz, 425 m; Mijanica, 423 m). Niska i blaga valovita zaravan nagnuta je prema Ninskom i Ljubačkom zaljevu.

Prostor Ravnih kotara karakteriziraju plodne fliške udoline s poljima i isušanim blatima na cijelom području, izuzevši krajnji krševiti sjeverni dio koji graniči sa Bukovicom. Područje Ravnih kotara je vrlo vrijedno poljoprivredno područje sa dugom tradicijom poljoprivredne proizvodnje. Razne manje špilje i jame (manje od 120 m) koje se nalaze uz lokalitet Kličevica, u blizini Vranskog jezera kao i u drugim dijelovima Ravnih kotara predstavljaju potencijalne turističke atrakcije. Atraktivnosti područja upotpunjava i kanjon koji je formirala rječica Kličevica iznad kojeg se nalazi i istoimena utvrda. Ravni kotari kao pretežno ravničarsko područje koje, iako ne obiluje značajnijim uzvisinama, ima vrlo zanimljiv krajobraz. Najatraktivniji uređeni vidikovac je na vrhu brda Kamenjak iznad Vranskog jezera, sa kojega se vidi cijelo Vransko jezero, otoci Zadarskog arhipelaga te Kornatsko otočje. Na brojnim drugim uzvišenjima na području Ravnih kotara nerijetko se nalaze ostaci povijesnih utvrda i kula koje su potencijalna turistička atrakcija. Jedine plaže na području Ravnih kotara nalaze se na Karinskom moru u mjestu Karin Donji koji je u administrativnom sastavu grada Benkovca.

Na području Ravnih kotara prevladava umjereno topla vlažna klima s vrućim ljetom (Cfa prema Köppenu) što pogoduje poljoprivrednoj proizvodnji ali i turističkim aktivnostima na otvorenom. Područje Ravnih kotara koji se nalaze neposredno uz more karakterizira sredozemna klima s vrućim ljetom. Za razliku od obalnog područja, područje Ravnih kotara karakteriziraju oštrije zime, što je karakteristika submediteranske klimatske zone s nešto većim dnevnim i godišnjim kolebanjima temperatura. Na području Ravnih kotara padne između 900-1100 mm kiše godišnje. Klimatska obilježja područja Ravnih kotara pogoduju poljoprivrednoj proizvodnji, po čemu je ovo područje karakteristično, i osiguravaju u većem dijelu godine ugodan boravak na otvorenom prostoru.

Tablica 2. Zračna udaljenost Ravnih kotara i obližnjih turističkih atrakcija

Vrsta atrakcije	Atrakcije	Zračna udaljenost od Benkovca (km)
Nacionalni parkovi	○ Krka ○ Kornati ○ Paklenica	30 33 30
Parkovi prirode	○ Velebit ○ Telašćica ○ Vransko jezero	23 33 12
Jadransko more, putem značajnijih kupališnih središta	○ Donji Karin ○ Posedarje ○ Zaton ○ Sukošan ○ Sv. Filip i Jakov ○ Biograd n/m ○ Pakoštane ○ Pirovac ○ Murter ○ Vodice	10 20 40 24 17 18 17 25 25 33
Kulturno – povijesna središta	○ Zadar ○ Šibenik	30 38
Hrvatski povijesni kraljevski gradovi	○ Knin ○ Nin	45 42
Velika arheološka nalazišta	○ Aserija ○ Bribirska Glavica ○ Burnum ○ Danilo	5 22 33 65

2.3. Promet

Iako je prva asfaltirana hrvatska dužobalna cesta tzv. Jadranska magistrala, slijepo slijedila obalnu liniju i na taj način zaobišla Ravne kotare ipak se je nešto kasnije izgradio cestovni prečac od Obrovca do Šibenskog mosta, koji je koristio veći dio automobilista na relaciji Zagreb – Split – Dubrovnik. Međutim, u novije vrijeme ovaj prostor obilježila je trasa nove autoceste. Uz sam Benkovac izgrađeno je čvorište na toj autocesti za cjelokupno područje Ravnih kotara. Čvorište Zadar 2 s pravcem autocesta – Zadar/Gaženica spoj je na autocestu za ona područja Ravnih kotara koji se nalazi uz ili u neposrednoj blizini te prometnice i čvorišta. Tako je prostor Ravnih kotara postao ključna točka na dva europska autocestovna pravca: (Graz) Zagreb – Žuta Lokva Benkovac – Split – Dubrovnik- (Solun) i (Trst) Rijeka – Žuta lokva – Benkovac- Split – Dubrovnik – (Solun).

Na regionalnoj razini Ravnim kotarima prolaze dva važna cestovna pravca, ranije spominjani Obrovac-Benkovac-Šibenik te Zadar-Benkovac-Knin. Svi su ti pravci vrlo značajni za kretanje turista.

U Zadru i Šibeniku postoje međunarodne pomorske putničke luke, danas afirmirane u putničkom i brodskom prometu od Pule do Dubrovnika, s tim da je luka Zadar povezana i sa susjednom Italijom preko luke u Anconi. Postoji značajan razvoj brodsko putničkog prometa na Jadranu, osobito na kružnim putovanjima. Zadarska putnička luka - Gaženica je udaljena

svoga nekoliko kilometara zračne linije od rubnih dijelova Ravnih kotara. Dok zadarska međunarodna zračna luka Zadar je locirana na području općine Zemunik Donji.

Kroz Ravnice kotare prolazi i željeznička pruga Knin – Zadar (odvojak od pruge Zagreb – Split). U svjetlu europskih prometnih trendova i njihovih iskustava i akcija u korištenju željeznice u transportu putnika valja na tom polju očekivati značajne promjene u Hrvatskoj. To se odnosi na modernizaciju postojeće željezničke infrastrukture i postizanje većih brzina i bržeg povezivanja središnjeg dijela Hrvatske, i emitivnih tržišta, sa područjem sjeverne i srednje Dalmacije.

3. Popis resursne osnove

3.1. Stanovništvo Ravnih kotara kao resurs razvoja turizma

Stanovništvo je najvažniji resurs razvoja svake društvene i gospodarske djelatnosti pa tako i ugostiteljsko – turističke djelatnosti. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine, u narednoj tablici se navodi ukupan broj stanovnika, broj kućanstva i broj stambenih jedinica na području Ravnih kotara.

Tablica 3. Stanovništvo, broj kućanstava i stambene jedinice na području Ravnih kotara 2021.god.

GRAD/OPĆINA/ NASELJE	UKUPN O popisane osobe	UKUPAN broj STANOVNIKA	Ukupno KUĆANSTVA	PRIVATNA kućanstva	Ukupno stambenih jedinica	Stanovi za stanovanje
ZADARSKA ŽUPANIJA	162.481	160.340	59.799	59.673	148.256	100.310
BENKOVAC	9.917	9.728	3.396	3.388	6.428	5.553
Benkovac	2.573	2.520	867	863	1.149	1.342
Benkovačko selo	652	624	213	212	332	327
Bjelina	81	81	33	33	102	56
Brgud	22	20	10	10	35	19
Bruška	106	106	42	42	82	47
Buković	427	410	161	161	342	332
Bulić	125	125	32	32	60	57
Dobra voda	79	79	28	28	28	28
Donje Biljane	213	201	58	57	194	193
Donje Ceranje	43	42	20	20	56	23
Donji Karin	156	153	67	66	359	275
Donji Kašić	74	69	38	38	42	42
Donje Biljane	175	174	59	59	152	61
Gornje Ceranje	68	65	19	19	85	34
Islam Grčki	153	150	68	68	67	67
Kolarina	48	37	17	17	53	53
Korlat	283	282	101	101	160	111
Kožiovac	20	15	7	7	54	44
Kula Atlagić	132	132	63	62	176	170
Lopuri	140	140	51	51	93	68
Lisičić	236	235	75	75	118	86
Lišane Tinjske	70	70	38	38	99	64
Medviđa	108	108	43	43	107	60
Miranje	239	238	84	84	136	127

Nadin	381	381	133	133	167	146
Perušić Benkovački	102	99	31	31	86	84
Perušić Donji	106	106	36	36	65	41
Podgrađe	83	83	24	24	42	30
Podrug	142	135	48	48	120	100
Popovići	176	175	56	56	107	106
Pristeg	276	272	87	87	91	91
Prović	66	65	19	19	55	55
Radašinovci	198	198	76	76	76	76
Rašević	424	411	132	132	188	172
Rodaljice	43	43	19	19	44	24
Smilčić	231	230	86	86	210	209
Šopot	329	326	105	105	199	191
Tinj	540	538	172	172	196	180
Vukšić	493	489	123	123	174	170
Zagrad	55	55	28	28	70	45
Zapužane	49	46	27	27	157	148
Galovac	1.279	1.267	388	387	512	485
Lištane Ostrovičke	617	596	229	229	448	391
Dobropoljci	31	25	14	14	80	70
Lištane Ostrovičke	513	510	185	185	294	256
Ostrovica	73	61	30	30	74	65
Polača	1.406	1.386	451	449	979	920
Donja Jagodna	116	116	48	47	158	145
Gornja Jagodna	107	102	49	49	130	129
Kakma	186	177	66	66	203	188
Polača	997	991	288	287	488	458
Poličnik	4.766	4.697	1.539	1.537	2.420	2.309
Briševo	758	751	234	234	366	352
Dračevac Ninski	299	289	102	102	167	161
Gornji Poličnik	150	150	43	43	70	67
Lovinac	305	291	101	101	156	145
Murvica	855	848	276	276	472	441
Murvica Gornja	223	217	67	67	98	90
Poličnik	1.058	1.047	345	343	473	467
Rupalj	236	235	82	82	118	118
Suhovare	527	521	170	170	295	270
Visočane	355	348	119	119	205	198
Stankovci	1.852	1.827	611	610	1.104	1.050
Banjevci	409	401	134	134	258	231
Bila Vlaka	155	153	49	49	89	88
Budak	344	341	101	101	157	157
Crljenik	125	123	43	43	88	83
Morpolača	55	50	25	25	69	68
Stankovci	639	634	219	218	378	382
Velim	125	125	40	40	65	61
Škabrnja	1.705	1.674	493	493	781	723
Prkos	346	345	95	95	129	126
Škabrnja	1.359	1.329	398	398	652	597
Zemunik Donji	2.180	2.167	648	646	1.076	1.017
Smoković	166	162	69	69	218	208
Zemunik Donji	1.576	1.567	439	437	605	573
Zemunik Gornji	438	438	140	140	251	236

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2021.

3.2. Gospodarski resursi

Područje Ravnih kotara je tradicionalno orijentirano na poljodjelstvo i stočarstvo. I danas je još uvijek glavna gospodarska grana u Ravnim kotarima poljoprivreda - ratarstvo, voćarstvo, maslinarstvo, vinogradarstvo i stočarstvo. Potencijali u poljoprivrednoj proizvodnji definirani su kultiviranim površinama Ravnih kotar gdje prevladavaju izdužena polja na kojima se tradicionalno uzgaja razno kvalitetno voće i povrće. Posebno je potrebno istaknuti uzgoj višnje maraske, trešanja, bajama, maslina, smokava, breskvi i grožđa. Tome je potrebno pridodati i tradiciju uzgoja raznovrsnog povrća kao što je: kupus, kelj, luk, paprika, lubenica, paradajz. Široki asortiman poljoprivrednih proizvoda čini područje Ravnih kotara prepoznatljivim na tržištu prehrambenih proizvoda.

S obzirom na poljoprivrednu strukturu u Ravnim kotarima možemo izdvojiti slijedeća područja – uzgoj povrća (Vransko polje, Polačko polje i okolno područje), voćarsko-vinogradarsko (Baštica, Benkovačko polje, Bokanjačko polje, Nadinsko blato, polje Pristeg – Stankovci, Polačko polje) i ratarsko područje (Vransko polje, Kožlovačko - Morpolačko polje, Benkovačko polje). Duga je i poznata tradicija uzgoja vinskog i stolnog grožđa, a područje Ravnih kotara je podijeljeno između dva vinogorja: vinogorje Zadar – Biograd i Vinogorje Benkovac – Stankovci. Od izvornih kultivara su zastupljeni Maraština, Debit, Gegić, Trbljan od bijelih, te Plavina, Babić, Lasin Brajda od crnih kultivara. Od introduciranih kultivara su zastupljeni Ugni blanc, Grenache, Trebbiano Toscano bijeli, te Carignane, Graneche, Syrah, Cabernet, Cinsault, Merlot od crnih kultivara. U posljednje vrijeme raste interes i za proizvodnju ekoloških vina kao i ostalih ekoloških poljoprivrednih proizvoda, za što područje cijele županije ima vrlo dobre preduvjete. Ekološka poljoprivredna proizvodnja dodatni je element koji podiže razinu atraktivnosti ovog područja i predstavlja vrijedan resurs za razvijanje ekoloških ruralno-turističkih proizvoda.

Velik broj seoskih domaćinstava se uz poljoprivredu bavi i stočarstvom. Većina domaćih životinja se uzgaja za vlastite potrebe, a najintenzivnije grane stočarstva su ovčarstvo i kozarstvo. Pašnjaci Ravnih kotara koji se redovno koriste za ispašu ovaca i koza stvaraju ugođaj seoskog života i predstavljaju posebnu vizualnu atraktivnost. Lovišta Ravnih kotara pogodna su za lov na prepelice, fazane i zečeve, a lovce može zainteresirati i lov na prilično brojnog čaglja. Valorizacija lova u turističke svrhe predstavlja još jedan od nedovoljno iskorištenih potencijala područja Ravnih kotara.

Dok poljoprivredna proizvodnja može postati sama po sebi turistička atrakcija u obliku seljačkih turističkih gospodarstava, vinskih podruma, vinskih cesta, turizam može dalje potaknuti potražnju za autohtonim, ekološkim poljoprivrednim proizvodima bilo snabdijevanjem ugostiteljskih objekata bilo direktnom prodajom poljoprivrednih proizvoda turistima. Geoprometni položaj i blizina turističkih središta zajedno s čvorištem autoceste i dobrom mrežom državnih, regionalnih i lokalnih cesta stvaraju osnovne preduvjete – blizinu turističkog tržišta i dostupnost destinacije - za turističko aktiviranje ovog područja. Naime, bez blizine većeg protoka posjetitelja te prometne dostupnosti, izuzetno je teško i riskantno oslanjati ekonomski prosperitet na razvoju turizma.

Područje Ravnih kotara nalazi se u zaleđu dva značajna urbana i turistička centra Zadra i Šibenika koji su sa svojim turističkim okruženjem područja izuzetne turističke aktivnosti tijekom ljetnih mjeseci. Ovo tradicionalno ruralno područje danas se suočava s izazovima

revitalizacije ekonomske osnove gdje pored poticanja poljoprivredne proizvodnje rješenje vidi u razvoju turizma. To je područje intenzivne turističke aktivnosti tijekom ljetnih mjeseci. Takav prometni položaj nudi izrazitu prednost Ravnim kotarima jer su istovremeno „blizu i daleko“. Odnosno, blizu su žarišta turističke potražnje a dovoljno daleko od uobičajene žege i vreve koja vlada u turističkim odredištima na obali. Specifičan geoprometnim položaj u zelenom, ljeti znatno ugodnijem i mirnijem zaleđu od vreve koja vlada na obali, glavni je atribut turističke privlačnosti Ravnih kotara.

Međutim, u posljednjih tridesetak godina burnog razvoja maritimnog (masovnog) turizma na obližnjoj morskoj obali, Ravni kotari ostali su izvan navedenih turističkih tokova. Ravni kotari dijelili su sudbinu cjelokupnog zaleđa hrvatske morske obale. Ipak promjene koje su se dogodile na europskom turističkom tržištu u posljednjim desetljećima traže u priobalju slojevitiju i sadržajniju turističku ponudu.

U tom smislu, afirmirale su se globalne turističke destinacije kao što je Provansa u Francuskoj i Toscana u Italiji i na čijem je tragu svoju ponudu u Hrvatskoj prva prilagodila Istra aktiviranjem velikog dijela turističkih resursa u svom središnjem dijelu. Ovo su primjeri koji slikovito pokazuju da organiziranom ponudom zaleđe jadranske obale može postati vrlo atraktivan turistički prostor. Sličan potencijal ima i zaleđe sjeverne i srednje Dalmacije, osobito područje Ravnih kotara.

3.3. Turistički resursi

Turistička atrakcijska osnova predstavlja ishodište i uvjet za kreiranje optimalnog turističkog proizvoda svake turističke destinacije. Za turističku atrakcijsku osnovu vrlo često se rabi pojam „turistička sirovina“, koja je osnova za stvaranje turističkog proizvoda. To je osobito važno za ona turistička područja kao što su Ravni kotari koja tek moraju formirati turistički proizvod kojim bi privukli veći broj posjetitelja.

Detaljan pregled resursne i atrakcijske osnove pretpostavka je za stvaranje preduvjeta održivog razvoja turizma. Na taj način se cjelokupna resursna osnova vrednuje u smislu stvaranja prepoznatljive i samosvojne cjeline koja određuje značajke optimalnog destinacijskog proizvoda kojeg je moguće kreirati u konkretnoj destinaciji.

3.3.1. Prirodni turistički resursi

Područje Ravnih kotara ima mnogo više vode u svom podzemlju nego li na površini. Karakteriziraju ga povremeni bujični tokovi. Tek periferno ovom prostoru pripada djelić mora, dio jezera i malo riječnog / potočnog toka.

More je temeljni resurs ljetno-kupališnog masovnog turizma. Međutim, mali dio toplog Karinskog mora koji je preko Novigradskog mora povezan s ostalim dijelom Jadranskog mora pripada Ravnim kotarima – Gradu Benkovcu. Najznačajniji resurs kupališnog turizma je šljunčana morska plaža uz Karinsko more – Donji Karin a koja se pruža od utoka rijeke Karišnice do vikend naselja.

Najznačajniji površinski vodotok je rječica Karišnica, duga 2,3 km, utječe u Karinsko more kod Donjeg Karina, djelomično boćata kod ušća. Na njoj se nalazi 5 mlinica izvan funkcije, a kod samog ušća je Franjevački samostan. U blizini ušća Karišnice nalazi se morski mulj i nakon

izvršene njegove analize utvrđeno njegova ljekovita svojstva. Bujični potoci Karišnica, Mirošnica, Kličevica, oblikuju kamene kanjone i druge geomorfološke oblike.

Posebnu vrijednost vodnih resursa daje park prirode Vransko jezero - najveće je prirodno jezero u Republici Hrvatskoj (površina 30 km²). Jezero se nalazi na području između Biogradske rivijere i Ravnih kotara. Voda u jezeru prirodno je bočata zbog blizine mora i propusnosti krške barijere. Najvrjedniji i najatraktivniji dio parka je Posebni ornitološki rezervat, koji je zbog očuvanosti velikog tršćaka na SZ dijelu jezera kao rijetkog močvarnog staništa, velike bioraznolikosti i izuzetne znanstvene i ekološke vrijednosti uvršten u listu važnih ornitoloških područja u Europi. Područje cijelog PP Vransko jezero predstavlja jedinstveni mediteranski močvarni krajolik u neposrednoj blizini morske obale koji, zajedno sa florom i faunom i bogatstvom kulturno-povijesne baštine tvori turistički vrlo atraktivno područje. Postoje i dva umjetna jezera Vlačine i Grabovac na Baščici koja služe za navodnjavanje ali također upotpunjuju ljepotu krajolika.

Geološkim značajkama prostora smatraju se ukupne turistički atraktivne pojave, vezane uz geološku građu određenog područja, primjerice reljef, hidro-geološke značajke, pojava otoka, krša, te pojedinačnih objekata (špilje, jame, stijene, vrhovi/vidikovci, rudnici, kamenolomi i sl.). Ovu vrstu resursa obilježavaju sinklinalne udoline koje nalazimo na prostoru Ravnih kotara a ispunjene su flišnim naslagama i pokrivene kvartarnim pokrovom. Danas su to izrazito poljoprivredna područja i na njima je moguće intenzivno poljodjelstvo. Iako se područje Ravnih kotara ne odlikuje velikim visinama, postoji mnogo uzvisina, čak i u nižim predjelima, s kojih se pruža zanimljiv vidik, o čemu svjedoči lociranje mnogobrojnih utvrda i crkava. Tako se centralno naselje Benkovac razvio s oko male uzvisine na čijem se vrhu nalazi Kaštel. Kamenolomi - nalazišta (benkovačkog) pločastog kamena, poznata su od antičkih vremena, a uspješno se eksploatiraju i danas.

Prirodna vegetacija je slabo očuvana - šuma zapravo i nema. Na plodnim fliškim dolinama Ravnih kotara, dominiraju obradive površine, s prijelaznim područjima travnjaka i šikara, ili makije i šume, nastalim uslijed napuštanja poljoprivredne proizvodnje. Od prirodne vegetacije vrijedi istaknuti šume listopadnog hrasta i graba.

Na kultiviranim površinama Ravnih kotara prevladavaju izdužena polja na kojima se tradicionalno uzgaja razno kvalitetno voće i povrće. Turističku najvrjedniju uzgajanu vegetaciju predstavljaju vinogradi, maslinici, voćnjaci gdje se uzgajaju nasadi višnje maraske, trešnje, bajama, smokve, breskve i grožđa čiji uzgoj, uz uzgoj raznovrsnog povrća (kupus, kelj, crveni luk i drugo) čini ovo područje posebno poznatim. S obzirom na poljoprivrednu strukturu u Ravnim kotarima možemo izdvojiti slijedeća područja – povrtlarsko (Vransko polje, Polačko polje i okolno područje), voćarsko-vinogradarsko (Baštica, Benkovačko polje, Bokanjačko polje, Nadinsko blato, polje Pristeg – Stankovci, Polačko polje) i ratarsko područje (Vransko polje, Kožlovačko - Morpolačko polje, Benkovačko polje). Duga je i poznata tradicija uzgoja vinskog i stolnog grožđa, a područje Ravnih kotara je podijeljeno između dva vinogorja: vinogorje Zadar – Biograd i Vinogorje Benkovac – Stankovci.

Većina domaćih životinja se uzgaja za vlastite potrebe. Najznačajnije grane stočarstva su ovčarstvo i kozarstvo. U odnosu na protekla razdoblja, rijetki su primjerci domaćih životinja iz porodice kopitara kao što su magarci i konji. Pašnjaci Ravnih kotara koji se redovno koriste za ispašu ovaca i koza stvaraju ugođaj seoskog života i predstavljaju posebnu vizualnu i turističku atraktivnost. Lovišta Ravnih kotara pogodna su za lov na prepelice, fazane i zečeve.

Kada je riječ o prirodnoj baštini, osim Vranskog jezera na području Ravnih kotara zaštićeni su ili su u postupku zaštite područje doline rijeke Karišnice i dolina Kličevica, te Zeleni hrast – u Islamu Latinskom kao pojedinačno stablo. Cijelo područje Ravnih kotara je značajno u ornitološkim terminima bilo zbog staništa ptica gnjezdarica, bilo kao zimovaliste i odmorište selica. Na ovom prostoru obitava 11 zaštićenih vrsta ptica (vlastelica, oštrigar), dok se na prostoru Vranskog jezera nalazi 6 vrsta ptica zaštićenih na nacionalnoj razini (mali vranac, mali sokol, siva štiočka, mala šljuka). Na području Ravnih kotara imaju svoja staništa i slijedeće zaštićene životinje: sisavci (šišmiši, dinarski voluhar), vodozemci i gmazovi (mali vodenjak, barska kornjača), slatkovodne ribe (oštrulja, mren, potočna pastrva), leptiri (vaganjski crni okaš, gorski plavac, dalmatinski okaš).

3.3.2. Kulturni resursi - kulturno povijesna baština

Arheološki lokaliteti i nalazi kao i građevine iz povijesnog doba antike, ranokršćanskog razdoblja, srednjeg vijeka pa sve do novijih razdoblja, svjedoče o povijesnim zbivanjima i stanovništvu koje je naseljavalo ovo područje. Jedan od najznačajnijih arheoloških nalazišta na području Ravnih kotara je Asseria. Lokalitet Asserie nalazi se u blizini sela Podgrađe kod Benkovca i ima kontinuitet naseljenosti još od željeznog doba, a u predrimsko vrijeme bila je važno središte Liburna. Asserija se nalazi na važnoj cesti koja je povezivala kolonije Iader (Zadar) sa unutrašnjosti te sa rimskim municipalnim središtima Nedinumu (Nadin), Varvariji (Bribir), Scardona (Skradin) i vojnim logorom Burnum. Kroz Asseriju je prošao i rimski car Trajan, a stanovnici Asserije su u spomen na taj događaj izgradili slavluk cara Trajana čiji su ostaci i danas vidljivi. Cijelo područje Ravnih kotara ističe se po svojoj kulturno – povijesnoj baštini koja je vrlo atraktivna za suvremene turiste.

Tablica 4. Kulturno – povijesna baština Ravnih kotara

GRAD Općina Naselje	Urbana cjelina	Ruralna- urbana cjelina	Spomenik graditeljstva	Arheološko područje /lokalitet	Spomenički kompleks, Memorijalni spomenici, Perivoji
BENKOVAC	Kulturno– povijesna cjelina grada Benkovca	Kaštel	Kaštel Benković i Crkva sv. Ante Crkva sv. Jovana Mauzolej obitelji Meštrović Zgrada grada	Brdine (unutar vojarne)	
Benkovačko selo		Pučko graditeljstvo			
Biljane Donje				Begovača	
Biljane Gornje			Crkva sv. Đurđa i okolno groblje	Rustična vila u polju ispod sela Srednjovjekovno groblje ispod brežuljka Čelinka Rimski gospodarski kompleks ispod Crkve sv.Đurđa.	
Bjelina		Varoš Banića	Crkva sv. Petke ostaci turske kule	Gradina Gradina Piljina kosa	
Buković				Arheološko nalazište Lastvine	

				Polje niže Vrcelja Arheološko nalazište Barice	
Bulić			Crkva sv. Ante		
Brgud		Pučko graditeljstvo	Crkva sv. Lazara ostaci turske kule	Gradina Jerebinjak	
Bruška		pučko graditeljstvo	Župna crkva sv. Nikole		
Ceranje Donje			Crkva sv. Ilije	Gradina Milovac Gradina Ljubčev	
Islam Grčki			Kula Stojana Jankovića Crkva sv. Đurđa	Crkvina Vrelina -Ciciline bujaduše Graduša Lokve	
Karin Donji		pučko graditeljstvo		Liburnski nasip uz Karišnicu Gradina Miodrag Ostaci crkve sv. Marka (Nikole)	
Kašić Donji				Šesterolinska crkva Samostan na lokalitetu Mastirine Glavučurak Razbojine Greda Drača Maklonovo brdo Begovača	
Kolarina			Crkva sv. Paraskeve (Petke) na grobљу		
Korlat			Crkva uznesenja BDM- „Runjavica“ na grobљу	Ostaci crkve sv. Jerolima Ostaci crkve sv. Nediljice	Zajedničko mirilo uz groblje
Kula Atlagića			Crkva sv. Petra crkva sv. Nikole parohijska crkva sv. Nikole	12 grobnih humaka na području naselja	
Lepuri Donji				Arheološki kompleks s ostacima ranokršćanske i srednjovjekovne crkve sv. Martina na grobљу Položaj Brig	
Lisičić		Pučko graditeljstvo Bačići Uskočići Žilići		Položaj pod Jarugom Lokalitet Pod Lokalitet kod izvora Sušac	
Lišane Tinjske			Crkva sv. Trojice	Vinogradine Grudine Medine Ostaci crkve sv. Trojice	
Medvida		Pučko graditeljstvo	Crkva sv. Ivana Krstitelja Crkva prikazanja BDM Crkva Male Gospe	Hadra – ostaci antičkog grada Gradina Dubrave	Mirila Genda Mirila Birkić
Miranje			Crkva sv. Arhandela		

			Ostaci kasnoantičke zgrade		
Nadin		pučko graditeljstvo	Crkva sv. Ante Padovanskoga	Niz od tri gradine Križova glavica Nadin (Nedium) i Vijenac (Z-3024) 32 grobna humka na području naselja „Cigansko groblje“ uz južni rub Nadinskog blata	
Perušić Benkovački		pučko graditeljstvo, zaseok Ljutići	Kapela sv. Jurja ostaci utvrde	ostaci crkve uznesenja BDM	
Podgrade		pučko graditeljstvo, Čerine	Crkva sv. Duha	Arheološki lokalitet Asseria	
Podlug		pučko graditeljstvo			
Popovići			Crkva sv. Ante Padovanskoga	Rimski kamenolom uz Otavac Podotovac Kula Otavac Ostaci crkve sv. Mihovila	
Pristeg			Crkva prikazanja BDM crkva sv. Nikole ostaci kule	Ostaci crkve sv. Frane	
Radošinovci			Crkva sv. Ante Padovanskoga	Gradina Visoka Zečeva glavica Osridak Ostaci naselja Vransko jezero Položaj Vinogradine Arheološki ostaci kasnovjekovnog sela na položaju Međine (Zidine, Barica)	
Rašević		pučko graditeljstvo	Crkva sv. Jurja Utvrda Kličevica Stari most Kličevica	Gradina Čauševica Gradina Kutlovača 57 grobnih himaka na području naselja Mala pećina u kanjonu rijeke Kličevica Velika pećina u kanjonu rijeke Kličevica	
Rodaljice		pučko graditeljstvo	Crkva uznesenja BDM	Ranosrednjovjekovna nekropola u blizini naselja	
Smilčić			Crkva sv. Mihovila Ladonjsko – gospodarski sklop	Zemnjača Čerinac Crkvina Kulina-Kulica Jazbine Dolac Kvartir Barice	
Šopot		graditeljski sklop Grubić	Ostaci srednjovjekovne crkve na lokalitetu Crkvina		

Tinj		pučko graditeljstvo zaseok Erlić	Ostaci utvrde i crkva sv. Ivana Krstitelja na prapovijesnom lokalitetu Gradina	Podlivade Vinogradine Radonje Gomile Nekropola uz kuću Pedišić Dračice ostaci crkve sv. Petra	
Vukšić			Crkva sv. Mihovila	Gradina Ostaci crkve sv. Kate	
Zagrada		pučko graditeljstvo			
Galovac		pučko graditeljstvo	Župna crkva sv. Mihovila Arkandela	Arheološki kompleks na nalazištu crkvina Labuške Luške	
Lištane ostrovičke		pučko graditeljstvo Mamići Nimci Stipići	Crkva sv. Jure Crkva sv. Nikole Tavelića Kapela sv. Ante	Gradina Mišljev Starohrvatska nekropola	
Ostrovica			Crkva sv. Ante Crkva sv. Luke	Gradina mačci Grebļe	
Dobropoljci		pučko graditeljstvo Ivkovići, Šaponje	Crkva sv. Đurđa	Gradina Jaruv Belića jara	
Polača		pučko graditeljstvo Prtenjače Perajići Bobanovići Ražnjevići Kulaši Matošići Žilići	Crkva sv. Kuzme i Damjane na groblju crkva sv. Simeona Župna crkva sv. Kuzme i Damjana	Bićina glavica Glavica Dvorine. Pribić Bunar Zidić Gradina Štrikovača Gradina Mutvica Turić Gradina mala Muvča Srednjovjekovno groblje i brončanodobno naselje istočno od župne crkve	
Jagodna Donja		pučko graditeljstvo		Čelimka, Petrim drage, Gradina Vinculja Gradina Trojan Stabani Mali Stabanj Donje polje	
Jagodnja Gornja		pučko graditeljstvo	Crkva sv. Arhandela Crkva sv. Nikole Crkva sv. Simona	Ljubičan Veliki Smiljevac Mali Smiljevac Gradina Kruglaš Čosina Gradina	
Kakma		stari mlin		Lokalitet Radonje	
Poličnik		pučko graditeljstvo	Crkva sv. Nikole Crkva sv. Ivana	Arheološki ostaci utvrde	
Briševo			Crkva sv. Luke Župna crkva Gospe od Ružarija Crkva Gospe od Ružarija u Grusima		

Dračevac Ninski			Crkva sv. Martina		
Murvica			Crkva Bezgrešnog Začeca Crkva Gospe od Sniga	Rimska nekropola između Murvice i Zemunika	
Suhovare			Crkva Gospe od Zdravlja Crkva sv. Ante Padovanskoga		
Visočane			Crkva sv. Mihovila		
Stankovci			Župna crkva sv. Marije Crkva sv. Marije na groblju Kuća Vlatković	Vinac Velika Gradina Morovača Srljača Širitovac Klarići Rebac Ogradak Velika Rustica na groblju	
Banjevci			Crkva sv. Ivana Crkva sv. Nikole Tavelića	Rustična vila na položaju Grudine i mitrej na području Dražica-Pudarica ostaci kule	
Budak			Crkva sv. Kate	Gradina ostaci kule srednjovjekovnog kaštela	
Morpolača			Crkva sv. Petra Utrda		
Velim		Škorića kuća	Crkva sv. Ante	Divlje prapovijesne gomile u Velimskom gaju Neolitno naelje kod bunara Velišak i Širitovac Ostaci kaštela Velim Ranovjekovna groblja na položaju Velišak	
Škabrnja		Pučko graditeljstvo	Župna crkva Uznesenja BDM Crkva sv. Marije na Ambaru Crkva sv. Luke na groblju	Glavučurak-starohrvatsko groblje Ražovljeva glavica	
Prkos		Pučko graditeljstvo	Crkva sv. Katarine na groblju Župna crkva Kraljice Mira	Gradina s ostacima srednjovjekovne utvrde	
Smoković				Ostaci crkve sv. Đurđa na groblju	

Izvor: Prostorni plan Zadarske županije - pročišćeni tekst / 2006./Zavod za prostorno planiranje Zadarske županije

Na području Ravnih kotara djeluje Zavičajni muzej Benkovac koji sadrži brojnu i vrijednu arheološku, etnološku i kulturno-povijesnu građu sa šireg benkovačkog područja. Na vrlo atraktivnoj lokaciji – ušću rječice Karišnice u Karinsko more smješten je obnovljeni franjevački samostan u Karinu Donjem.

3.4. Tradicija lokalnog stanovništva

Sintagma „kultura života i rada“ nekog kraja sve više dobiva na težini u stvaranju destinacijskog turističkog proizvoda. Tu su obuhvaćene sve tradicijske i aktualne proizvodne i uslužne, poslovne i dokoličarske aktivnosti lokalnog stanovništva, od folklora do suvremene proizvodnje.

Kategorija kulture života i rada obuhvaća područja i aktivnosti lokalnog stanovništva kao što su: folklor, rukotvorstvo, tradicijsko građenje i uređenja vrtova, tradicijski obrt, gastronomija, enologija, ugostiteljske tradicija. Za očuvanje folklora i starih običaja Ravnih kotara najzaslužnija su kulturno umjetnička društva koja prikupljaju i obnavljaju narodne nošnje i predmete te istražuju stare običaje i prenose ih novim generacijama. Tradicijska odjeća Ravnih kotara je pretežno izrađena od vune. Ženska nošnja sastoji od suknje, prsluka, vezene košulje te tkanom vunenom pregačom. Nošnja je ukrašena šarenim vezom – motivom četverokuke. Muška nošnja se sastoji od suknenih hlača, vezene košulje, prsluka i kaputa. I muška nošnja je ukrašena vezanim motivima četverokuke. Žene na glavi imaju maramu a muškarci kape. Osim sa vezom nošnje su ukrašene i nakitom. Motiv četverokuke osim za ukrašavanje odjeće koristi se i kao ukras na pregačama, torbama, ali može ga se pronaći izrezbaren u drvu (na sviralama, diplama, kolijevkama i dr.) te uklesan u kamenu. Od rukotvorstva donekle je sačuvano drvorezbarstvo (izrada bukara, stolaca – tronožac i dr.) i izrada muzičkih instrumenata (svirale, diple, mih i dr.), izrada proizvoda od vune – čarape, torbe i sl., dok se izrada opanaka i mnogi ostali tradicionalni poslovi još samo demonstrativno prikazuju na smotrama folklora. Kamenoklesarstvo, tipično za okolicu Benkovca, sačuvano je do danas zbog velikog interesa tržišta. Kamen je glavni građevinski materijal koji se koristio u gradnji tradicionalnih kuća. Kuće su građene kao prizemnice ili katnice. Ukoliko se radi o katnici, vanjske stepenice spajale su prizemlje sa katom. Obitelj se okupljala oko otvorenog ognjišta koji su i dan danas sačuvani u starim kućama. Posebno zanimljivi i atraktivni narodni običaji koji su se sačuvali do danas vezani su uz vjenčanja, maškare i crkvene blagdane a povodom kojih se igraju kola. U Ravnim kotarima se igraju zatvorena i otvorena mješovita kola uz vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu pratnju. Kao instrumentalna pratnja koristi se mih, gusle, svirale ili diple.

Od gastronomskih posebnosti po kojima se Ravni kotari ističu potrebno je navesti jela na raznju – janjetina i jaretina, *pivac* ispod peke, kruh ispod peke, pršuti, žablji kraci, *benkovački prisnac* i druga domaća jela. O kulturi života i rada svjedoče i brojne crkvene knjige, povijesni dokumenti i natpisi koji su pisani glagoljicom, a koje se čuvaju u župnim uredima, zbirkama, muzejima i privatnim kolekcijama.

Znamenite osobe i povijesni događaji predstavljaju vrijedan resurs koji se može turistički valorizirati. Na području Ravnih kotara tijekom povijesti su se odvijale brojne bitke i ratovi o čemu svjedoče ostaci utvrda, obrambenih kula i zidina. Povijesni izvori koji govore o brojnim sukobima u određenim povijesnim periodima mogu postati osnova za razvijanje turističkih proizvoda temeljenih primjerice na životu Ilira i Rimljana, ratovima Hrvatskih vladara, Turskim i Mletačkim osvajanjima. Cijelo područje Ravnih kotara bilo je poprište turskih osvajačkih pohoda a legende i priče o serdarima i harambašama kao i o njihovim podvizima vrlo su zanimljiv dio povijesti koji do sada nije bio turistički valoriziran. Turistička valorizacija je moguća razvijanjem tematskih kulturno-povijesnih manifestacija i srednjovjekovnih festivala. Među najpoznatijim serdarima – vojnim zapovjednicima u mletačkoj službi, bio je i Stojan Janković čija je kula u Islamu Grčkom.

Priču o mletačko-turskim ratovima upotpunjuje i lik Jusufa Maškovića admirala turske ratne mornarice koji je bio rođen u Vrani u kojoj je dao izgraditi Han – odmorište koje je do danas preraslo u recentni turističko-ugostiteljski ali i kulturološki sadržaj. Detaljnije povijesno i etnološko istraživanje doprinijelo bi kreiranju novih turističkih manifestacija i proizvoda temeljenih na burnoj povijesti i povijesnim ličnostima Ravnih kotara.

Većina manifestacija koje se odvijaju na području Ravnih kotara tijekom ljetnih mjeseci, kada na obali boravi znatan broj turista pa ih se može animirati da posjete manifestacije u unutrašnjosti. Najvažnije događanje koje se odvija svakog 10-tog dana u mjesecu je Benkovački stočarski sajam koji privlači velik broj sudionika i posjetitelja iz šireg okruženja. Tijekom ljetne turističke sezone organiziraju su brojna događanja kao: Ravnokotarska fišijada, Vinfest Benkovac – festival vina sjeverne i srednje Dalmacije, „Bukara“ – promocija gastronomske ponude Bukovice i Ravnih Kotara, Etno festival Benkovac, Gastro festival „Benkovački prisnac“. U ostalim dijelovima Ravnih kotara u organizacijama KUD-ova tijekom ljeta se organiziraju brojne smotre folklora i susreti folklornih grupa, od čega treba istaknuti: “Ojkanje u Lišanima Ostrovičkim“ i „Luka i igara – Vransko jezero“:

3.5. Turistička potražnja Ravnih kotara

Turistička potražnja definirana je posredstvom broja dolazak i noćenja na području Ravnih kotara i zbog naznake značenja i uloge Ravnih kotara u ukupnom turističkom prometu Zadarske županije.

Tablica 5. Dolasci i noćenja turista na području Ravnih kotara i Zadarske županije

	DOLASCI			NOĆENJA		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2018. god.						
RAVNI KOTARI	902	10.137	11.039	9.482	106.657	116.796
ZADARSKA ŽUPANIJA	288.116	1.629.322	1.917.438	3.918.103	10.567.317	14.485.420
2019. god.						
RAVNI KOTARI	1.027	12.275	13.302	9.150	120.662	129.812
ZADARSKA ŽUPANIJA	307.288	1.708.475	2.015.763	4.253.677	10.873.847	15.127.524
2020. god.						
RAVNI KOTARI	903	6.860	7.763	9.412	70.469	79.881
ZADARSKA ŽUPANIJA	255.367	725.453	980.820	3.759.165	6.088.793	9.847.958
2024. god.						
RAVNI KOTARI	1.139	22.223	28.139	7.192	196.261	203.453
ZADARSKA ŽUPANIJA	360.324	1.815.680	2.176.004	3.775.406	11.649.599	15.425.005

Izvor: TZ Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2018., 2024. Zadar, 2025.

Tablica 6. Dolasci i noćenja turista u **OBJEKTIMA U DOMAĆINSTVU**

	DOLASCI			NOĆENJA		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2019. god.						
RAVNI KOTARI	890	8.679	9.569	5.341	71.234	76.575
ZADARSKA ŽUPANIJA	125.100	842.334	969.434	768.116	5.483.946	6.252.112
2020. god.						
RAVNI KOTARI	768	5.734	6.502	4.979	51.873	56.852
ZADARSKA ŽUPANIJA	98.871	353.625	452.496	632.912	2.816.168	3.449.080
2024.god.						
RAVNI KOTARI	930	15.041	15.971	5.167	117.831	122.998
ZADARSKA ŽUPANIJA	105.126	750.296	855.422	641.683	4.915.694	5.557.377

Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2019 i 2024. godine, Zadar, 2025.

Tablica 7. Dolasci i noćenja turista u **NEKOMERCIJALNIM SMJEŠTAJNIM OBJEKTIMA**

	DOLASCI			NOĆENJA		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2019. god.						
RAVNI KOTARI	114	2.876	2.990	3.728	45.686	49.414
ZADARSKA ŽUPANIJA	68.636	75.920	144.556	3.075.632	1.375.323	4.450.955
2020. god.						
RAVNI KOTARI	105	821	926	4.247	15.580	19.827
ZADARSKA ŽUPANIJA	56.782	61.368	118.150	2.690.602	1.208.512	3.894.114
2024. god.						
RAVNI KOTARI	59	3.545	3.604	1.392	61.062	62.454
ZADARSKA ŽUPANIJA	53.902	80.986	134.888	2.434.987	1.694.252	4.129.239

Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2019. i 2024., Zadar, 2025.

Tablica 8. Dolasci i noćenja turista u **OBJEKTIMA OPG**

	DOLASCI			NOĆENJA		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2019. god.						
RAVNI KOTARI	9	204	213	55	1.782	1.837
ZADARSKA ŽUPANIJA	319	2.688	3.007	797	15.868	16.658
2020. god.						
RAVNI KOTARI	21	148	169	96	1.447	1.543
ZADARSKA ŽUPANIJA	401	2.060	2.461	1.084	12.852	13.936
2024. god.						
RAVNI KOTARI	35	469	504	237	3.508	3.745
ZADARSKA ŽUPANIJA	256	3.378	3.634	1.281	26.022	27.303

Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, Analiza turističkog prometa 2019., i 2024.god.,Zadar,2025.

Tablica 9. Turističke postelje, dolasci i noćenja na području Zadarske županije i gradova i općina Ravnih kotara 2020. godine

	POSTELJE			DOLASCI			NOĆENJA	
	Stalne	Pomoćne	UKUPNO	Domaći	Strani	UKUPNO	Domaći	Strani
ZADARSKA ŽUPANIJA	146.318	34.692	1.751.741	230.099	1.521.642	9.868.704	112.255	8.746.169
RAVNI KOTARI	1.645	488	10.196	903	9.293	79.225	5.205	74.020
BENKOVAC	866	233	5.127	499	4.628	38.663	3.061	35.602
GALOVAC	186	60	1.263	54	1.209	8.943	190	8.753
LIŠANE OSTROVIČKE	7	2	...	...	...	...	...	...
POLAČA	311	101	1.729	252	1.477	15.501	1.635	13.866
STANKOVCI	60	16	367	18	349	2.898	59	2.839
ŠKABRNJA	60	18	414	28	386	3.685	147	3.538
ZEMUNIK DONJI	155	58	1.296	52	1.244	9.535	113	9.422

Izvor: DSZ: 1661 Turizam 2020., Zagreb, 2021.

Tablica 10. Broj subjekata na području Ravnih kotara koji su vlasnici smještajnih kapaciteta

GRAD / OPĆINA	Broj subjekata
BENKOVAC	132
GALOVAC	41
LIŠANE OSTROVIČKE	4
POLAČA	52
STANKOVCI	20
ŠKABRNJA	11
ZEMUNIK DONJI	39

Izvor: TZ Ravni kotari

4. Obvezni pokazatelji održivosti na razini destinacije

Prema Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24)., prezentira se izračun i obrazloženje obveznih pokazatelja održivosti za destinaciju Ravni kotari.

1. Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone

U vrhu turističke sezone na području destinacije Ravni kotari ostvari se 747 noćenja na stotinu stalnih stanovnika.

2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Prema istraživanju, za izradu Plana upravljanja destinacijom Ravni kotari, iz 2024. godine, koje određuje stavove stanovništva o razvojnim mogućnostima turizma na području Ravnih kotara, važno je istaknuti nekoliko interesantnih podataka koji ilustriraju svijest stanovništva ovog područja o pozitivnim i negativnim učincima turizma na razvoj određenog područja. Stupanj obrazovanja stanovnika/sudionika istraživanja je: osnovna škola 10%, srednja školska sprema 47%, viša školska sprema 27% i visokoškolska sprema 14%. Prema status ispitanika: učenici i studenti su 28%, zaposlenici u javnom sektoru 26% i zaposlenici u privatnom sektoru 22%.

Ova skupina ispitanih stanovnika Ravnih kotara smatra da su najvažniji/rangirani *pozitivni* učinci turizma: 1) povećanje zaposlenosti; 2) oživljavanje lokalnih vrijednosti i tradicije; 3) poticanje poduzetništva; 4) bolje održavanje javnih prostora i infrastrukture; 5) povećanje životnog standarda i kvalitete života.

Za istu skupinu stanovnika *negativni* učinci turizma su: 1) poskupljenje svakodnevnih potrepština; 2) povećanje cijena najma stanova i poslovnog prostora; 3) onečišćenje okoliša; 4) povećanje cijena zemljišta i nekretnina; 5) promjena krajobraza.

Ova skupina stanovništva se planira ne/uključiti u turizam i to na slijedeći način: 1) Ne planira se uključiti uopće u turizam čak 51% anketiranog stanovništva. Ostala polovica se planira uključiti na slijedeći način: 2) planiram, ali se ni sam ne znam na koji način 24 %; 3) iznajmljivanjem vlastitih smještajnih kapaciteta(npr. apartmana) 7%; 4) izgraditi/urediti kuću za odmor 7%; 5) pružanje nekih drugih turističkih usluga 2%.

3. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Prema istraživanju, za izradu Plana upravljanja destinacijom Ravni kotari, iz 2024. godine, turisti su izrazili ovaj stupanj zadovoljstva boravkom u destinaciji Ravni kotari. Sa osobnom sigurnosti zadovoljno je 96,0 posto turista, sa ljepotom mjesta 97,1 posto, ljepotom prirode i krajolika 98,7 posto, atmosferom i ugođajem 97,3 posto, ukupnim boravkom 97,4 posto. Gostoljubivošću lokalnog stanovništva zadovoljno je 89,1 posto turista, ekološkom očuvanošću prostora 94,9 posto, uređenošću mjesta 97,5 posto, prometnom dostupnošću destinacije 97,3 posto, i gastronomskom ponudom mjesta 82,7 posto turista koji su posjetili Ravne kotare.

4. Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom

Većina turističkih atrakcija (lokaliteta) na području Ravnih kotara pristupačno je osobama s invaliditetom.

5. Broj organiziranih turističkih ambulanti

Na području Ravnih kotara stacionirane ambulante obavljaju i ulogu turističkih ambulanti.

6. Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

Zaštićena područja(66 km²) na području Ravnih kotara uključuje dio Parka prirode Vransko jezero, dolinu rijeke Karišnice i dolinu Kličevica. To je oko 7 posto ukupne površine područja Ravni Kotari.

7. Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

U cijelosti nije uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama

8. Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem

Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (kolovoz) iznosi 12.200 turista.

9. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji

Prosječna duljina boravka turista u 2024. godini na području Ravnih kotara je 7,2 dana.

10. Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane na području destinacije Ravni kotari tijekom 2024. godine iznosio je 157 djelatnika.

11. Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Na području destinacije Ravni kotari izvršena je identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcije pri čemu se kulturno povijesna baština klasificira prema slijedećoj metodologiji: Urbane cjeline, ruralna urbana cjelina, spomenik graditeljstva, arheološko područje/lokalitet i spomenički kompleks, memorijalni spomenici i perivoji.

5. Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje

Razvojni smjer turizma Ravnih kotara trebao bi dati odgovor na tri ključna pitanja:

- U kojem će se smjeru razvijati turizam na području Ravnih kotara?
- Koja je svrha razvoja turizma na području Ravnih kotara?
- Kako postići željeni stupanj turističkog razvoja na području Ravnih kotara?

Temeljni cilj društveno-ekonomskog razvoja, pri čemu se uključuje i razvoj turizma, je povećanje blagostanja stanovništava i cjelokupne lokalne zajednice. Povećanje blagostanja stanovništva i lokalne zajednice Ravnih kotara moguće je kroz osmišljeno i usklađeno aktiviranje raspoložive materijalne i nematerijalne turističke resursno – atrakcijske osnove koja im stoji na raspolaganju.

Glavne smjernice dugoročnog razvoja turizma na području destinacije moraju se temeljiti na načelima:

- ekonomske,
- društvene i
- ekološke održivosti.

Smjernice ekonomske održivosti

Ekonomska održivost podrazumijeva sustavno obogaćivanje sadržaja doživljaja u cilju povećanja kvalitete integralnog destinacijskog proizvoda. Ekonomska održivost temelji se na slijedećim razvojnim načelima:

Diversifikacija doživljaja - privlačenje različitih potrošačkih segmenata

Tržišna usklađenost - prilagođenost globalnim kvalitetnim trendovima.

U takvim uvjetima može se biti konkurentan jedino ako je destinacija jedinstvena, autentična i/ili originalna kako u ponudi atrakcija tako i u njihovoj prezentaciji. To je jedino moguće postići ne samo kroz odgovorno, promišljeno i profesionalno upravlja svim raspoloživim turističkim atrakcijama, već i kroz njihovu kvalitetnu interpretaciju i kvalitetnu popratnu uslugu.

Ekskluzivnost - turizam prilagođen očekivanim ciljnim skupinama.

Prema ovim načelima razvoj turizma Ravnih kotara valja promišljati u kontekstu kontinuiranog i održivog rasta kvalitete integralnog turističkog doživljaja. Pod time se podrazumijeva pretvaranje svakog turista iz „pasivnog objekta“ u „aktivni subjekt“. Najdjelotvornije je to moguće postići kroz ubrzaniji razvoj popratne turističke infra i suprastrukture.

Smjernice društvene održivosti

Sve veći utjecaja međunarodne investicijske potražnje za izgradnjom industrijski tipiziranih gospodarskih objekata sve više izražavaju tendencije ka postupnoj degradaciji lokalnog graditeljskog izričaja. Rezultati tih procesa su uništeni kultivirani krajobrazi, gospodarska tradicija i/ili prepoznatljiva kultura života i rada velikog broja manjih turističkih destinacija u svijetu. Prema tim procesima moguće je odrediti i slijedeća načela koja podupiru odrednice društvene održivosti:

Partnerstvo - potreba za suradnjom.

Podrazumijeva suradnju nositelja javne vlasti s privatnim sektorom (poduzetnici), civilnim sektorom, ali i različitim institucijama u sferi zaštite okoliša, obrazovanja, kulture, prometa, zdravstva i sigurnosti. Cilj takve suradnje je stvaranje poticajne društvene klime i povećanja međusobne povezanosti, ali i veće odgovornosti svih nositelja razvoja koji promišljaju i kreiraju budućnost. Ovo načelo zagovara princip usuglašavanja razvojnih prioriteta na razini Ravnih kotara.

Služenje javnom interesu - transparentnost u donošenju odluka.

Ovo načelo trebalo bi osigurati da svi novi, s turizmom povezani, razvojno investicijski projekti doista budu u funkciji povećanja blagostanja svih žitelja Ravnih kotara. Često se događa da u uvjetima suprotstavljenih interesa različitih dionika (država, lokalna samouprava, privatni poduzetnici, lokalno stanovništvo, civilne/interesne udruge), moćne političke i/ili gospodarske elite agresivnim pristupom i netransparentnošću u donošenju odluka, pokušavaju nametnuti vlastite parcijalne interese.

Koordinacija - utvrđivanje razvojnih prioriteta

Načelo koordinacije podrazumijeva sustavno i transparentno usklađivanje pojedinačnih, često i konfliktnih, interesa različitih dionika društveno – ekonomskog razvoja. Bez ovog načela nije moguće stvoriti poticajno društveno okruženje za nužno usklađivanje razvojnih prioriteta, odnosno poželjne dinamike različitih gospodarskih inicijativa.

Smjernice ekološke održivosti

Ekološka održivost kapaciteta i lokacije u kontekstu je zaštite kvalitete prostora, bioraznolikosti, upravljanja otpadom, opskrbe energijom, tretiranje otpadnih voda i zaštita od buke. Temeljni principi za promišljanje društveno – ekonomskog ali i turističkog razvoja Ravnih kotara, u funkciji ekološke održivosti moguće je iskazati kroz slijedeća načela:

Odgovornost u racionalnosti korištenja prostora koji sve više postaje ograničavajući resurs. Pri tome treba poštivati odrednice nosivog kapaciteta mikro lokacija koje su predviđene za investicijske projekte. U skladu s time potrebno je poštivati i granične kapacitete postojećih infrastrukturnih sustava. Ekološka odgovornost podrazumijeva i primjenu suvremenih tehničko – tehnoloških rješenja u gradnji i opremanju turističko – ugostiteljskih objekata. (npr. ugradnjom energetski učinkovitih sustava grijanja i hlađenja koriste se obnovljivi izvori energije i smanjuju se gubici topline i hlađenje prostora). Ovo načelo obvezuje na primjereno ponašanje kako turističke poduzetnike tako i lokalno stanovništvo kao i posjetitelje/turiste koji dolaze na prostor Ravnih kotara.

Uravnoteženost - osjećaj za mjeru. Iziskuje potrebu za definiranje optimalnog načina korištenja raspoloživog i interesantnog prostora za turistički razvoj.

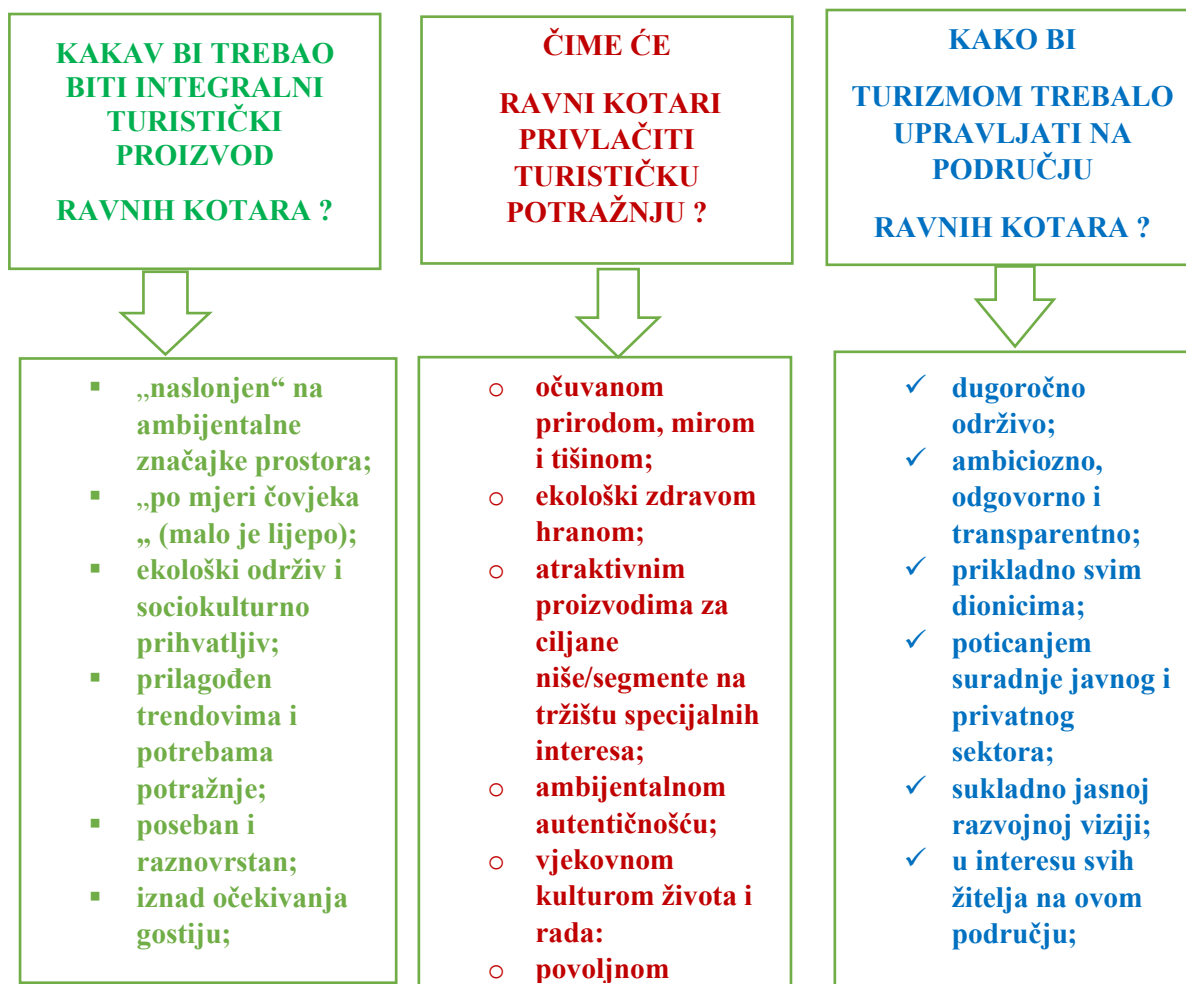
Lokalna prepoznatljivost - očuvanje „duha mjesta“. To se postiže oblikovanjem razvojnog prostora te kreiranjem sadržaja turističke, ali i ne-turističke ponude. Zapravo, ovo načelo pretpostavlja njegovanje specifične kulture života i rada na prostoru Ravnih kotara a što bi trebalo utjecati na odluke o prihvaćanju svih većih, s turizmom povezanih, razvojno – investicijskih projekata.

Odrednice smjera razvoja turizma

Primarne odrednica smjera razvoja turizma odnosi se na dugoročno, održivo, odgovorno i transparentno upravljanjem razvojem turizma Ravnih kotara. Razvoj turizma treba biti

prilagođen „kapacitetima“ svih dionika i mora poticati na suradnju javni i privatni sektor. Upravljanjem razvojem turizma, i na području Ravnih kotara, lokalno stanovništvo postavlja u glavnu ulogu i potvrđeno je njihovim mogućnostima i potrebama. Njihovo znanje, tradicionalno prijateljstvo i gostoljubivost moraju imati ulogu u stvaranju jedinstvenog i istinskog turističkog doživljaja na području Ravnih kotara.

Odrednice smjera razvoja turizma Ravnih kotara

Odrednica razvoja turizma Ravnih kotara polazi od činjenice da integralni turistički proizvod mora biti „naslonjen“ na ambijentalne značajke prostora. Integralni turistički proizvod Ravnih kotara mora se formirati po mjeri čovjeka – „malo je lijepo“. Taj proizvod mora biti ekološki održiv, sociokulturno prihvatljiv te prilagođen trendovima i potrebama potražnje. Njegove osobitosti moraju biti posebne i raznovrsne koje u konačnici iznad očekivanja zadovoljavaju potrebe gostiju.

U privlačenje turističke potražnje primarna odrednica razvoja turizma Ravnih kotara je očuvana priroda kao i mir i tišina u prirodnom ambijentu. Atraktivnost Ravnih kotara, u odnosu na potražnju, zasniva se na ekološki zdravoj hrani i posebnim proizvodima namijenjeni gostima specijalnih interesa. Motiviranost gostiju za posjetom Ravnim kotarima potiče ambijentalnost i autentičnost prostora kao i vjekovna kultura života i rada lokalnog stanovništva. Poseban poticaj potražnji je povoljan odnos vrijednosti proizvoda i usluga u odnosu na njihovu cijenu koju plaćaju gosti prigodom posjete i boravka na području Ravnih kotara.

Ciljevi razvoja turizma destinacije Ravni kotari

U definiranju ciljeva razvoja turizma destinacije Ravnih kotara polazi se od pretpostavke, da uz dinamičan rast broja dolazaka i noćenja turista, sve veći naglasak treba stavljati na upravljanje kvalitetom turističkog doživljaja, kroz smanjivanje sezonalnosti i povećanje prosječne potrošnje po danu boravka.

Kako bi se to postiglo, definirana su četiri strateška cilja:

- 1. Učinkovito upravljanje turističkim razvojem;*
- 2. Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma;*
- 3. Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda;*
- 4. Povećanje tržišne prepoznatljivosti.*

Učinkovito upravljanje turističkim razvojem

Nužna provedba aktivne i kontinuirane edukacije lokalnog stanovništva o pozitivnim učincima turizma. Potrebno je ukazati lokalnom stanovništvu što ono mora poduzimati da se minimiziraju negativni učinci razvoja turizma na nekom području. Definiranje uloge lokalnog stanovništva u procesu razvoja turizma destinacije Ravnih kotara jedna je od primarnih zadaća. Važna aktivnost u procesu ostvarenja ciljeva razvoja turizma je upoznavanje lokalnog stanovništva s vrijednostima i razvojnim potencijalima postojeće resursne osnove Ravnih kotara kao i važnosti usmene promocije ovog područja u svakodnevnom kontaktu s gostima.

Kontinuirana i sustavna briga lokalnog stanovništva i svih sudionika razvoja za zaštitu okoliša i kulturnih dobara na cijelom području Ravnih kotara, važan je element predmetnog cilja razvoja turizma. Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, recikliranje otpada i energetske učinkovitosti objekata bitni su elementi ovog cilja. Sve dionike razvoja turizma a posebno, lokalno stanovništvo potrebno je usmjeriti na aktivnosti povećanja valorizacije tradicionalnih vrednota, kulture i stila života Ravnih kotara.

Važan elemenat strateških odrednica razvoja turizma je stvaranje jače poveznice između poljoprivrede i turizma. Kroz tu poveznicu stvara se tržišna platforma za plasman poljoprivrednih proizvoda u turizam šireg okruženja ali i osnova za kreiranje brojnih novih turističkih proizvoda koji su locirani i razvijaju se u ekološki čistom poljoprivrednom okruženju.

Da bi se uspostavio učinkovit sustav za upravljanje razvojem turizma potrebno se usmjeriti na slijedeće aktivnosti:

- Poboljšanje učinkovitosti i umrežavanja rada javne vlasti u cilju stvaranja pozitivnog odnosa prema turističkim razvojnim mogućnostima i implementacije strategije razvoja turizma;
- Unapređenje svijesti dionika turističke ponude i lokalnog stanovništva o potrebi zaštite okoliša;
- Razvoju ekološkog poslovanja u svim oblicima, osobito poticanju korištenja obnovljivih izvora energije i povećanju energetske učinkovitosti u turizmu;
- Određenje nosivosti kapaciteta i kvalitete okoliša;
- Stvaranju sustava poslovnog povezivanja turizma sa poljoprivrednim i ostalim proizvođačima.

Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma

Ravni kotari kao i većina turističkih destinacija nema adekvatno riješenu javno komunalnu i prometnu infrastrukturu. Rezultat toga je cijeli niz negativnih utjecaja na okoliš, umanjenu kvalitetu boravka turista i negativnu odluku o njihovom ponovnom dolasku na turističko odredište.

Posebnu pažnju treba posvetiti problematici kao što je poboljšanje dostupnosti i sigurnosti u prometu, izgradnje zaokruženog sustava biciklističkih i poučnih staza, šetnica i tematskih ruta kao i razvoju sportsko-rekreacijske infrastrukture, uređenje i označavanje rekreativnih zona, poticanje aktivnog turizma (biciklizam, trčanje, pješačenje, tenis, košarka, odbojka, mali nogomet) te organizacija sportskih manifestacija. Zbrinjavanje komunalnog otpada i rješavanje neadekvatnog sustava fekalne odvodnje elementarni je preduvjet razvoja ekološki - održivog turizma. Imperativ je osigurati sustav za upravljanjem prostorom, njegovu zaštitu od dodatnog devastiranja kao i valorizaciju svih ostalih resursa u skladu s načelima održivosti.

Pretpostavke održivog razvoja turizma temelje se na slijedećim aktivnostima:

- Provođenje promocije o važnosti razvoja održivog turizma;
- Poticanje novih znanja, tehnologija i inovacija u razvoju održivog turizma;
- Stvaranje preduvjeta za financiranje projekata komunalne infrastrukture iz sredstava EU fondova;
- Stvaranje preduvjeta za financiranje rekonstrukcije postojećih i izgradnju novih smještajnih kapaciteta u kojima će se podizati energetska učinkovitost i poticati korištenje obnovljivih izvora energije;
- Podrška poduzetničko – razvojnim inicijativama (nove vrste smještajnih objekata, ekološka poljoprivreda,) koje se isključivo temelje na održivom razvoju turizma;
- Poticanje razvoja javne turističke, rekreacijske i posjetiteljske infrastrukture koja omogućuje održivo korištenje prirodnih i kulturnih resursa te razvoj aktivnog turizma tokom cijele godine;
- Razvoj i promocija sportskih, rekreativnih i pustolovnih aktivnosti u prirodi s ciljem produljenja turističke sezone, valorizacije prirodnih resursa i povećanja konkurentnosti destinacije

Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda;

Tržišna valorizacija turističkih proizvoda i povećanje prihoda od turizma usmjereno je kroz proizvode i aktivnosti veće dodatne vrijednosti. Povećanje prihoda od turizma odnosi se na povećanje prosječne dnevne potrošnje posjetitelja kroz uključivanje što većeg broja lokalnih poduzetnika i njihovih proizvoda/usluga u turistički lanac vrijednosti. Uključivanje što većeg broja lokalnih poduzetnika omogućava tržišnu diferencijaciju zasnovanu na lokalnom i autentičnom, kao i ravnomjerniju i pravedniju distribuciju ekonomske koristi. Bolja tržišna valorizacija zavisna je s stupnjem unapređenja kvalitete postojećih proizvoda i proširenje palete za tržište spremnih turističkih proizvoda s naglaskom na proizvode više dodatne vrijednosti.

Tržišnu valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih proizvoda moguće je ostvariti kroz sljedeće aktivnosti:

- Tržišna valorizacija poljoprivrednih proizvoda posredstvom turizma;
- Podizanje kvalitete postojeće turističke ponude;
- Unapređenje kvalitete gastronomske ponude s naglaskom na raznolikost i lokalnu gastronomsku tradiciju;
- Povećanje udjela lokalnih proizvoda/usluga u turizma, s naglaskom prodaje na kućnom pragu;
- Opremanje turističkih atrakcija prikladnim objektima turističke ponude (hrana, piće, suveniri);
- Razvoj suvremenih objekata za smještaj u ruralnom ambijentu (kamen, ekološki materijali, alternativni izvori energije);
- Eko agroturizam;
- Razvoj i tržišna valorizacija sportsko-rekreacijskih turističkih proizvoda kroz unapređenje sportske infrastrukture i sadržaja za aktivni turizam te njihovo povezivanje s ruralnim, eno-gastro i kulturnim turističkim sadržajima destinacije.

Povećanje tržišne prepoznatljivosti

Destinacija Ravni kotari još uvijek se nije prikladno predstavila ni potencijalnim geografskim tržištima, niti relevantnim tržišnim nišama/potrošačkim segmentima. Postojeći imidž Ravnih kotara kao turističke destinacije jedno je od većih ograničenja u dinamiziranju turističkog prometa i prodiranju do novih potrošačkih segmenata. Prema svojim geomorfološkim svojstvima ovo područje može biti mjesto za sve one koji svoj odmor žele provesti u ekološki čistom okruženju uz brojne oblike aktivnog i gastronomskog turizma. Tržišnu prepoznatljivost turizma Ravnih kotara treba graditi na aktivnostima i doživljajima koji zahtijevaju interakciju s prirodom ili kulturom uz određeni stupanj dokoličarske edukacije i hedonizma kroz kontakt s članovima lokalne zajednice.

Povećanje tržišne prepoznatljivosti turizma Ravnih kotara moguće je ostvariti kroz sljedeće aktivnosti:

- Jačanje međunarodne prepoznatljivosti turizma, osobito u privlačenju željenih/ciljanih tržišnih segmenata;
- Portfelj tržišno spremnih proizvoda sa svim potrebnim elementima za njihovu komercijalizaciju;
- Razvijanje prepoznatljivog turističkog brenda;
- Optimiranje promocijskih aktivnosti – operativni marketing plan;
- Inoviranje promocijskih materijala;
- Uspostava jedinstvenog promocijskog prodajnog web portala;
- Redovito praćenje zadovoljstva boravka turista.

6. Prijedlog smjernica i preporuka za razvoj ili unapređenje destinacije

Uz javni, i privatni sektor mora preuzeti odgovornost u upravljanju razvojem turizma. Također, i dionici iz društvenog i gospodarskog dijela trebaju se uključiti u upravljanje destinacijom kao i stvaranje tzv. cjelovitog turističkog lanca vrijednosti, a time i integralnog turističkog proizvoda Ravnih kotara. Prijedlog smjernica i preporuka temelji se na razrađenim mjerama koje je potrebno provesti za realizaciju strateških razvojnih ciljeva, te definira konkretne projekte za svaku mjeru. U definiranju konkretnih smjernica osnovno je načelo da se smjernica može realizirati u razumnom roku, koji su u mogućnosti doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva upravljanjem destinacijom Ravni kotari.

Sukladno strateškim ciljevima, pregled predloženih mjera i ključnih smjernica nalazi se u tablici

Pregled mjera i smjernica prema strateškim ciljevima

CILJ	MJERE	SMJERNICE
1. Učinkovito upravljanje turističkim razvojem	1.1. Razvoj upravljačkih kapaciteta	- Promocija poduzetničkih mogućnosti u turizmu lokalnom stanovništvu - Senzibiliziranje nositelja javne vlasti o turističkim razvojnim mogućnostima i strategiji razvoja turizma - Stvoriti informatičku podlogu za sustavan razvoj turističkih proizvoda (katastar turističkih atrakcija i resursa) - Sustav financijskih i drugih poticaja - Povezivanje subjekata u turizmu s poljoprivrednim i ostalim proizvođačima - Interni marketing
2. Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma	2.1. Primjena načela održivog turizma	- Stvaranje svijesti kod dionika o zaštiti okoliša i razvoja održivog turizma - Promoviranje novih znanja, tehnologija i inovacija u razvoju održivog turizma - Projektiranje i financiranje projekata za razvoj održivog turizma iz sredstava EU - Poticaaj poduzetničkim inicijativama (ekološki smještaj, poljoprivreda) koje se isključivo temelje na održivom turizmu
	2.2. Infrastruktura održivog turizma	- Ambijentalna, zelena i ekološka naselja - Komunalna infrastruktura - Optimiziranje cestovnog prometa u naseljima - Revitalizacija pitoresknh sela Ravnih kotara - Unapređenje sustava smeđe signalizacije i interpretacije - Izgradnja cjelovitog sustava biciklističkih i pješačkih staza/ruta - Uspostava tematskih ruta/poučnih staza - Valorizacija ekološke poljoprivredne proizvodnje posredstvom turizma
3. Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i	3.1. Podizanje tržišne spremnosti	- Podizanje kvalitete postojeće turističke ponude - Putevi baštine Ravnih kotara

razvoj novih turističkih proizvoda	postojećih proizvoda	3. Unapređenje eno-gastronomske ponude s naglaskom na lokalne proizvode i tradiciju 4. Uspostava sustava turizma događanja 5. Objekti za smještaj u ruralnom ambijentu 6. Seoski turizam
	3.2. Priprema za tržište novih proizvoda	1. Osmisliti turističke pakete proizvoda za dnevni, vikend i tjedni boravak 2. Plan obilaska biciklom 3. Eko turizam 4. Turizam u ambijentu opuštanja i duhovnog sklada 5. Upravljanje kvalitetom obiteljskih kuća za odmor i/ili turističkih apartmana
4. Povećanje tržišne prepoznatljivosti	4.1. Sustavna i ciljana promocija destinacije	1. Uspostaviti portfelj tržišno spremnih proizvoda sa svim potrebnim elementima za njihovu komercijalizaciju 2. Praćenje zadovoljstva boravka turista 3. Razvijanje prepoznatljivog turističkog brenda Ravnih kotara 4. Operativni marketing plan turizma Ravnih kotara 5. Inoviranje promocijskih materijala
	4.2. Promocija proizvoda posebnih interesa	1. Operativni marketing plan agro/eko turizma 2. Operativni marketing plan enofilskog turizma 3. Operativni marketing plan turizma događanja 4. Operativni marketing plan cikloturizma 5. Operativni marketing plan turizma u ambijentu opuštanja i duhovnog sklada

Cilj 1. Učinkovito upravljanje turističkim razvojem

Mjera: Razvoj upravljačkih kapaciteta

Upravljanje razvojem turizma na području Ravnih kotara je nekoordinirano i nedovoljno afirmirano. Nositelj razvoja turizma je, većim dijelom, Turistička zajednica Ravni kotari. Iako Turistička zajednica Ravni kotari djeluje tek pet godina, pri čemu je potkapacitirana financijski i operativno, ipak je uspjela stvoriti svijest o realnim mogućnostima razvoja turizma Ravnih kotara. Jedinice lokalne samouprave još sebe nisu spoznale kao ključnog dionika razvoja turizma na području svojeg djelovanja. Međutim, bez zajedničkih koordiniranih aktivnosti svih jedinica lokalne samouprave i turističke zajednice, upravljanje destinacijom odvijat će se usporeno a uložena sredstva postizat će suboptimalne ciljeve.

Drugi problem u razvoju turizma je pitanje poduzetničke inicijative i potencijala lokalnog stanovništva. Demografska situacija je takva da treba zadržati što je više moguće mladih na ovom području. Realno je to moguće jedino kroz razvoj turizma i njemu pratećih djelatnosti. U tom smislu javni sektor treba provesti informativne kampanje kako bi potaknuli interes stanovnika Ravnih kotara za poduzetništvo u turizmu i biti im pri ruci u njihovim početnim poduzetničkim koracima. Javni sektor pored sustava potpora i poticaja treba pružati poduzetnicima informacije za donošenje njihovih poslovnih odluka (tržišni trendovi, promocija, kanali distribucije), kao i logistika u klsterskom povezivanju dionika.

Smjernica 1. Promocija poduzetničkih mogućnosti u turizmu lokalnom stanovništvu

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Niska razina svijesti i/ili saznanja povezana s bitnim odrednicama razvoja turizma vrlo često se kod stanovnika rezultira nepovjerenjem, a ponekad i svojevrsnim bojkotom. Zbog toga je potrebno stalno poticati i promovirati poduzetničke aktivnosti kod lokalnog stanovništva o mogućim učincima razvoja turizma na lokalno okruženje, odnosno destinaciju. To je jedino moguće ostvariti kroz stalnu i aktivnu suradnju lokalnog stanovništva s predstavnicima javnog i privatnog sektora na lokalnoj i županijskoj razini. Potrebno je osigurati nosioce tema i moderatore rasprave kao i edukativni materijal koji bi pružio osnovne informacije i poticaje za razvoj upravljačkih kapaciteta u turizmu i njemu pratećih djelatnosti na području destinacije Ravni kotari.

Smjernica 2. Senzibiliziranje nositelja javne vlasti o turističkim razvojnim mogućnostima i strategiji razvoja turizma

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Dugoročno održivi rast i razvoj turizma na cijelom području Ravnih kotara ovisi i o sposobnosti nositelja izvršne vlasti na svim razinama (nacionalna, županijska i lokalna). Zadaća izvršne vlasti je da inicira promjene, potiče suradnju s posrednicima u turizmu i motivira lokalne poduzetnike. Uz to trebaju osigurati međusobno povjerenje i uskladiti djelovanje svih relevantnih dionika u razvoja turizma. Zbog prioriteta održivog razvoja turizma nužna je uspostava stručnog i odgovornog vodstva projekta („leadership“), odnosno formiranje tima profesionalaca koji čvrsto vjeruju u mogućnost značajnih promjena u postojećem modelu razvoja turizma Ravnih kotara. Uspostava jakog i odgovornog projektnog vodstva podrazumijeva sveobuhvatno poznavanje problematike održivog turističkog razvoja na svim razinama. Pod time se podrazumijeva sustavno jačanje znanja i kompetencija ključnih predstavnika izvršne vlasti u uspostavi učinkovitog destinacijskog menadžmenta, upravljanja promjenama i transparentnog projektnog upravljanja na principima sustavnog i usklađenog planiranja.

Smjernica 3. Stvoriti informatičku podlogu za sustavan razvoj turističkih proizvoda (katastar turističkih atrakcija i resursa)

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Resursna osnova i atrakcije Ravnih kotara pružaju pretpostavke za razvoj različitih vrsta turizma. Svaki razvojni dokument, bez obzira na njegovu konačnu primjenu, mora se temeljiti na egzaktnim podacima. Ti podaci odnose se na dimenziju i sadržaj prostorne komponente razvoja kao i detaljan uvid u prirodne i kulturne resurse koji su sastavni dio toga prostora. To znači da je potrebno sastaviti popis uz slikovnu i prostornu dimenziju pojedinog resursa sa jasnim odrednicom njegove moguće uloge u razvoju turizma Ravnih kotara.

	U današnjoj eri suvremenih informatičkih tehnologija i sveopće digitalizacije, postaje imperativ da se uspostavi suvremeni sustav katastra turističkih resursa i atrakcija na području Ravnih kotara. Sustav turističkih resursa i atrakcija temeljna je podloga za izradu, na stručnim osnovama, promišljenih programa razvoja turizma na području Ravnih kotara.
--	--

Smjernica 4. Sustav financijskih i drugih poticaja

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Turističku ponudu Ravnih kotara obilježava sezonsko poslovanje i nedovoljna razina razvoja turizma. Destinacijski lanac vrijednosti i za vrijeme glavne turističke sezone na području Ravnih kotara mnogo je siromašniji nego na turističkim destinacijama koje su dostigle veću razinu razvoja turizma. U takvim uvjetima gosti se moraju oslanjati isključivo na ponudu sadržaja u sklopu bazične- smještajne – infrastrukture što bitno smanjuje njihovu zainteresiranost za učestaliji dolazak i dulji boravaka, izvan glavne sezone, na području Ravnih kotara. To se ne odnosi samo na usluge hrane, pića i smještaja već i na specijalizirane usluge kao i na turističko posredovanje (ponude „po mjeri“ krojenih složenih turističkih proizvoda za različite segmente i individualne korisnike). U poslovnom ozračju kojeg obilježava sve veća orijentacija na maksimiziranje profita, produžetak broja dana poslovanja mikro i malih poduzetnika podrazumijeva uvođenje prikladnih instrumenata financijske stimulacije/destimulacije (visina komunalne naknade, sufinanciranje režijskih troškova, sufinanciranje troškova zaposlenih). Sustav financijske stimulacije/destimulacije treba koristiti i radi privlačenja inovativnih sadržaja koji mogu produljiti boravak turista na području Ravnih kotara, povećati razinu turističke ponude i stvoriti nove motive dolaska posjetitelja. Posebno je potrebno poticati razvoj sadržaja koji doprinose cjelogodišnjem turizmu uključujući aktivni turizam, sportsko rekreacijske sadržaje, kulturne i kreativne programe, tematske sadržaje, interpretaciju prirodne i kulturne baštine te druge oblike ponude temeljene na lokalnim resursima. Financijski poticaji mogu biti usmjereni na razvoj javne i turističke infrastrukture, organizaciju događanja, stvaranje novih turističkih proizvoda i povezivanje različitih dionika u destinaciji s ciljem povećanja konkurentnosti i održivog razvoja turizma.

Smjernica 5. Povezivanje subjekata u turizmu s poljoprivrednim i ostalim proizvođačima

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Interes turističke potražnje za autentičnim i lokalnim te eko-poljoprivrednim proizvodima u stalnom je porastu. Iako se na području Ravnih kotara dinamizira rast turističkog prometa taj proces ne prati razvoj subjekata koji proizvode eko - poljoprivredno – prehrambene proizvode. Zbog toga se ovom smjernicom želi poticati autohtonu eko - poljoprivrednu proizvodnju na obiteljskim gospodarstvima i njihovu potrošnju u okviru vlastite turističke ponude ili povezivanje s lokalnim ugostiteljstvom i posredstvom njihove ponude zadovoljiti potrebe turista koji posjećuju ili duže borave na području Ravnih kotara. Eko poljoprivredno – prehrambeni proizvodi kao i posebni proizvodi namijenjeni turistima pruža mogućnosti dodatnog zapošljavanja lokalnog stanovništva i senzibiliziraju turiste/kupce prema Ravnim kotarima te povećavaju turističku potrošnju i financijske učinke od turizma na razini lokalne zajednice. povezivanje sportskih događanja s lokalnim OPG-ovima i proizvođačima. Poseban potencijal predstavlja povezivanje turističkih, kulturnih, sportskih i rekreativnih događanja s lokalnim OPG-ovima i proizvođačima kroz promociju i prezentaciju autohtonih proizvoda, organizaciju lokalnih sajмова te stvaranje dodatnih mogućnosti za plasman domaćih proizvoda posjetiteljima. Na taj način doprinosi se jačanju lokalnih lanaca vrijednosti, povećanju prepoznatljivosti Ravnih kotara i većem uključivanju lokalnih proizvođača u turističku ponudu destinacije.

Smjernica 6. Interni marketing

Cilj 1.	Učinkovito upravljanje turističkim razvojem
Mjera 1.1.	Razvoj upravljačkih kapaciteta
Opis i operacionalizacija	Svrha je internog marketinga da određuju aktivnosti u cilju podizanja svijesti o potrebi aktivnog uključivanja, međusobne suradnje i komunikacije za kontinuirano dinamiziranje razvoja turizma i/ili tržišnog repozicioniranja Ravnih kotara na turističkom tržištu

Cilj 2. Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma

Mjere

2.1. Primjena načela održivog turizma

2.2. Infrastruktura održivog turizma

Održivi turizam obično se definira kao turizam koji udovoljava potrebama turista i domicilnog stanovništva istodobno čuvajući resurse za budući razvoj. To podrazumijeva upravljanje resursima tako da se zadovolje osnovni ekonomski, socijalni i estetski zahtjevi. Uz to, vodi se računa i očuvanju kulturnog integriteta, osnovnih ekoloških procesa i biološke raznolikosti.

Održivi turizam je ciljni trokut u kojem se uravnotežuju tri naizgled konfliktna područja: okoliš, društvo i ekonomija. Ova tri elementa moraju biti u funkciji promocije ekološke odgovornosti, ekonomske efikasnosti i društveno osjetljivog turizma na svim razinama. Održivi razvoj turizma ne usporava razvojne procese već samo ističe limite koji se odnose na turizam. Subjekti koji upravljaju procesom održivog razvoja turizma trebaju voditi računa o problemu zaštite okoliša, ali i o ekonomskim, socijalnim, kulturnim i drugim načelima održivosti. U proces donošenja odluka o održivom razvoju turizma trebaju biti uključeni svi relevantni subjekti. Na taj način se unaprijed izbjegavaju, realno, mogući sukobi uz nužne ustupke i kompromise. Za sprovesti u praksu načela održivog razvoja turizma potrebna su nova znanja, tehnologije i inovacije ali i financijska sredstva i poticaji. Jedan od preduvjeta razvoja održivog turizma je unapređenje komunalne, javne turističke i druge infrastrukture koja omogućuje kvalitetno upravljanje turističkim resursima, povećanje dostupnosti sadržaja te podizanje kvalitete boravka posjetitelja i lokalnog stanovništva. U tom kontekstu važnu ulogu ima razvoj sportsko-rekreacijske infrastrukture i sadržaja koji doprinose razvoju aktivnog turizma, organizaciji sportskih i rekreativnih događanja te kvalitetnom korištenju prirodnih resursa kroz aktivnosti poput biciklizma, pješaćenja, trčanja, sportova u prirodi i drugih oblika rekreacije. Povezivanjem sportsko-rekreacijskih sadržaja s prirodnom i kulturnom baštinom, lokalnom gastronomijom, poljoprivrednim proizvođačima i drugim dionicima turističke ponude stvaraju se cjeloviti turistički proizvodi koji doprinose produljenju turističke sezone, povećanju atraktivnosti destinacije i jačanju održivosti turističkog razvoja. Također, nije moguće sprovesti viziju održivog razvoja turizma bez uspostave infrastrukturnih sustava opskrbe tekućom vodom, odvodnje otpadnih voda i suvremenih metoda zbrinjavanja svih vrsta otpada. Razvoj komunalne infrastrukture treba slijediti i razvoj turističke infrastrukture koja je jedan od preduvjeta razvoja posebnih oblika turizma, koji se uklapaju u načela održivog razvoja

Smjernica 7. Stvaranje svijesti kod dionika o zaštiti okoliša i razvoja održivog turizma

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.1.	Primjena načela održivog turizma
Opis i operacionalizacija	Turizam je velikim dijelom zaslužan za spoznaju o potrebi održivog razvoja jer je najzainteresiraniji za održivost svih resursa koji su temelj njegova razvoja i održivosti. Održivi razvoj u turizmu moguće je objasniti kao odnose između različitih aktivnosti u turizmu i svih komponenti održivosti u: ekološkom, sociokulturnom i ekonomskom području. Ključni čimbenik svih tih odnosa su ljudi koji se u turizmu nalaze u različitoj ulozi i aktivnostima. Jedni od ključnih uloga ima lokalno stanovništvo bez obzira na to bave li se poslovnim aktivnostima u turističkom sektoru (npr. iznajmljivači soba) ili u nekoj drugoj djelatnosti. Oni imaju poseban interes jer se održivost destinacije izravno manifestira na kvalitetu života u određenom mjestu. Za stvaranje skladnog odnosa između pojedinih interesa i aktivnosti a na dobrobit razvoja turizma potrebno je stalno stvarati pozitivnu svijest, društveno i poslovno ozračje, u cilju razvoja održivog turizma na području projektne turističke destinacije. Zacijelo, to je moguće jedino kroz stalne informativne i edukacijske aktivnosti koje će poticati na razmišljanje i aktivnosti sve sudionike na zaštiti okoliša i održivog razvoja turizma na području projektne turističke destinacije.

Smjernica 8. Promoviranje novih znanja, tehnologija i inovacija u razvoju održivog turizma

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.1.	Primjena načela održivog turizma
Opis i operacionalizacija	U svojoj izvornosti, održivi turizam sadrži edukacijske i interpretacijske komponente. Održivi turizam ima za cilj da svede na minimum negativne učinke na prirodni i socio - kulturni okoliš. U ostvarivanju ciljeva održivog turizma, najviše može doprinijeti usvajanje novih znanja iz područja prirodnih i humanističkih znanosti. Nova znanja podloga su za usvajanje i primjenu novih tehnologija i inoviranje društvenih i poslovnih procesa u razvoju održivog turizma. Za primjenu navedenog, u svakodnevnom životu turističke destinacije, potrebno je stalno inoviranje i prenošenje znanja na sve dionike turističkog razvoja koji će tek tada odgovorno shvatiti svoju ulogu u procesu razvoja održivog turizma.

Smjernica 9. Poticaj poduzetničkim inicijativama (ekološki smještaj, poljoprivreda) koje se isključivo temelje na održivom turizmu

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.1.	Primjena načela održivog turizma
Opis i operacionalizacija	Poduzetnička ideja/inicijativa prvi je korak u realizaciji svakog projekta. Da bi se ubrzalo i omogućilo poduzetničku inicijativu u razvoju održivog turizma na području Ravnih kotara potrebno je primijeniti različite poticaje. To se može odnositi na kreditno/financijske poticaje, porezne olakšice kao i niz drugih mjera koji će stimulirati i ubrzati odluke kod poduzetnika da pristupe realizaciji projekta održivog razvoja turizma

Smjernica 10. Ambijentalna, zelena i ekološka naselja

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.2.	Infrastruktura održivog turizma
Opis i operacionalizacija	S obzirom na svoja prirodna i reljefno-krajobrazna obilježja, Ravne kotare je potrebno „dizajnirati“ i oplemeniti cjelokupni njegov prostor tako da se skrene pažnja svakom posjetitelju, već na ulazu ili šetnjom/vožnjom kroz Ravne kotare, da se nalazi u turističkoj destinaciji u kojoj se živi i djeluje prema načelima održivog turizma. Pod time se podrazumijeva sadnja i uzgoj bilja i drveća koji stvaraju zeleni, cvjetni, aromatični, zdravi i opuštajući prirodni ambijent. Takvom ambijentu potrebno je prilagoditi i naselja koja će obilježavati uređene zelene i cvjetne okućnice, vrtovi i perivoji, protkane arhitekturom u kojoj dominira benkovački kamen ili druga vrsta ekološkog/građevinskog materijala

Smjernica 11. Komunalna infrastruktura

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.2.	Infrastruktura održivog turizma

Opis i operacionalizacija	Primarni preduvjet razvoja održivog turizma je izgradnja sustava otpadnih voda i zbrinjavanja svih vrsta otpada. Bez sustava otpadnih voda i zbrinjavanja otpada bespredmetni su bilo koji naponi u procesu razvoja održivog turizma. Uz ova dva sustava, potrebno je i operacionalizirati proces primjene alternativnih-zelenih – izvora energije. To se odnosi na energiju dobivenu iz ekološki čistih izvora energije sunca i vjetra. U naseljenim mjestima nužno je reducirati promet sredstvima na pogon motora sa unutarnjim sagorijevanjem i zamijeniti sa pješačkim i biciklističkim cestama
---------------------------	--

Smjernica 12. Revitalizacija pitoresknh sela Ravnih kotara

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.2.	Infrastruktura održivog turizma
Opis i operacionalizacija	Realizacija ove smjernice omogućilo bi rehabilitaciju/očuvanje autohtone ruralne baštine i stoljetne kulture života i rada težaka/stočara Ravnih kotara. Smjernica podrazumijeva aktivan odmor turista, počevši od pomaganja u tipičnim poljoprivrednim poslovima od samih aktivnosti u prirodi (vožnja biciklom, šetnja u prirodi, branje voća, povrća i eteričnog bilja, berba grožđa, promatranje biljnog i životinjskog svijeta

Smjernica 13. Izgradnja cjelovitog sustava biciklističkih i pješačkih staza/ruta te izgradnja i rekonstrukcija Športsko-rekreacijskog centra Benkovac, izgradnja i rekonstrukcija Športsko rekreacijskog centra Velim

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.2.	Infrastruktura održivog turizma
Opis i operacionalizacija	Realizacijom ove smjernice cijelo područje Ravnih kotara premrežiti će se sustavom biciklističkih/pješačkih staza. Time se cijeli ovaj prostor u relativnom kratkom vremenu pozicionira kao izuzetno pogodna destinacija za „activity based“ turiste različite dobi, fizičke sposobnosti i/ili razine posvećenosti rekreativnim aktivnostima. Važan segment razvoja sportsko-rekreacijske infrastrukture predstavlja izgradnja i rekonstrukcija sportsko rekreacijskog centra Benkovac, kojim će se unaprijediti postojeći sportski kapaciteti i stvoriti kvalitetni uvjeti za razvoj sporta, rekreacije i organizaciju sportskih događanja. Projektom je predviđena rekonstrukcija postojećih svlačionica s tribinama, terena za skok u dalj i poligona za bacanje kugle te izgradnja novih sportskih sadržaja – košarkaškog i odbojkaškog igrališta te dva teniska terena. Uz sportske sadržaje planira se uređenje prateće infrastrukture, uključujući tribine, stubišta, potporne i ogradne zidove, čime će se formirati funkcionalan i suvremeno opremljen sportsko-rekreacijski kompleks. Realizacijom ovog projekta dodatno se jača turistička i društvena infrastruktura destinacije, omogućuje razvoj aktivnog i sportskog turizma, potiče organizacija natjecanja i rekreativnih događanja te stvaraju preduvjeti za povezivanje sportskih sadržaja s prirodnim, kulturnim i gastronomskim potencijalima Ravnih kotara. Sportsko rekreacijski centar Benkovac predstavlja važan element u stvaranju

	cjelogodišnje turističke ponude i povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Nadalje projekt izgradnje i rekonstrukcije sportsko-rekreacijskog centra u k.o. Velim predstavlja važan infrastrukturni zahvat s javnom i društvenom namjenom, usmjeren prema poboljšanju kvalitete života i poticanju aktivnog načina života svih dobnih skupina lokalnog stanovništva. Slobodnostojeća zgrada pravokutnog tlocrtnog oblika i maksimalnih gabarita 34,75 metara s 24,50 metara smještena je na nepravilnoj građevnoj čestici broj 1478, koja nakon spajanja obuhvaća površinu od približno 3937 kvadratnih metara. Sa zapadne i jugozapadne strane lokacija ima izravan izlaz na cestu od koje je zgrada udaljena pet metara, dok je sa sjeverne i jugoistočne strane okružena česticom broj 1366/1, s odmakom od 2,44 metra sa sjeveroistočne te samo jedan metar s jugoistočne strane. Objekt je orijentiran u uzdužnom pravcu sjeverozapad–jugoistok, a glavni ulaz organiziran je s jugozapadne strane. Arhitektonski koncept temelji se na podjeli građevine na dva vizualno odvojena volumena koji unatoč formalnoj diferencijaciji čine jedinstvenu, funkcionalno povezanu i međusobno ovisnu sportsko-rekreacijsku cjelinu. Unutarnji prostori raspoređeni su na dvije etaže koje se međusobno nadopunjuju. U prizemlju se nalaze višenamjenska prostorija, prostorija za pikado te sanitarni čvor s toaletima i ostavom. Ovaj je čvor strateški pozicioniran u središnjem dijelu objekta kako bi se omogućio jednostavan pristup iz svih prostorija bez dodatnih hodnika, a ujedno je izravno povezan i s vanjskim natkrivenim prostorom boćališta. Na kat zgrade pristupa se vanjskim stubištem, a ondje su smještene svlačionice sa sanitarnim čvorovima te veća višenamjenska prostorija s pripadajućom ostavom. Funkcionalna povezanost etaža dodatno se očituje kroz izlaz na katu koji nudi izvrstan pregled i služi kao prostor za promatranje sportskih aktivnosti na boćalištu u prizemlju. Realizacija ovog rekreacijskog centra donosi višestruke koristi lokalnoj zajednici jer stvara optimalne uvjete za bavljenje sportom, fitnessom, gimnastikom i srodnim sadržajima. Poseban značaj projekt ima za lokalne sportske klubove i udruge kojima osigurava adekvatan prostor za redoviti rad, treninge i natjecanja. Natkriveno boćalište omogućit će lokalnom boćarskom klubu organizaciju županijskih i državnih natjecanja, dok će pikado klub dobiti prikladno opremljen prostor za svoje aktivnosti. Dugoročno gledano, centar će značajno povećati dostupnost rekreacijskih sadržaja, ojačati vidljivost lokalnih udruga te stvoriti preduvjete za organizaciju društvenih i sportskih događanja koja će obogatiti društveni život zajednice i pozitivno utjecati na razvoj same destinacije. Upravo zbog toga, ovaj projekt predstavlja važan element u stvaranju cjelogodišnje turističke ponude i povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva.
--	--

Smjernica 14. Valorizacija ekološke poljoprivredne proizvodnje posredstvom turizma

Cilj 2.	Stvaranje pretpostavki za razvoj održivog turizma
Mjera 2.2.	Infrastruktura održivog turizma
Opis i operacionalizacija	Struka je potvrdila da prostor Ravnih kotara ima visoku ekološku vrijednost. Suvremeni turist preferira boravak u ekološki čistom

	okruženju i konzumirati proizvode koji se upravo proizvode u njegovom neposrednom- ekološkom okruženju. Upravo takve potrebe turista otvaraju sasvim novu dimenziju razvoja turizma Ravnih kotara. Poljoprivredno prostorni resursi i mogućnost ekološke proizvodnje uz direktni kanal distribucije proizvoda „na kućnom pragu“ daju za pravo da se valorizacija ekološke poljoprivredne proizvodnje posredstvom turizma stavi u prioritetne pravce razvoja poljoprivrede/turizma na području Ravnih kotara.
--	--

Cilj 3. Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda

Mjere

3.1. Podizanje tržišne spremnosti postojećih proizvoda

3.2. Priprema za tržište novih proizvoda

Diversifikacija turističkih proizvoda/atrakcija preduvjet su za proširenje turističke ponude i produženja turističke sezone na veći dio godine. Raznovrsnost turističkih proizvoda i atrakcija stvara pretpostavke za zadovoljenje brojnih potreba turista koji žele provesti svoj odmor na području Ravnih kotara.

Polazeći od globalnih kvalitativnih trendova koji utječu na formiranje turističkih potreba, program obogaćivanja postojećeg sustava turističkih doživljaja Ravnih kotara, odnosno tržišnu valorizaciju turističkih proizvoda valja usmjeriti na proizvode kao što su: ruralni turizam, eko-turizam, gastronomski i enofilski turizam, cikloturizam, pješaćenje, turizam zdravlja i vitalnosti, turizam događanja, turizam života i rada lokalnog stanovništva.

Smjernica 15. Unapređenje eno-gastronomске ponude s naglaskom na lokalne proizvode i tradiciju

Cilj 3.	Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Mjera 3.1.	Podizanje tržišne spremnosti postojećih proizvoda
Opis i operacionalizacija	Autentična gastronomska ponuda, u kontekstu kulture života i rada nekog područja, postaje i samostalan (kulturno) turistički proizvod. Takvu gastronomsku ponudu turistima, čine dostupnim restorani i slični objekti, ali i seoska obiteljska gospodarstva, kušaonice i sl. Predmetna smjernica usmjerena je na rješenje četiri bitne činjenice: (i) premalen broj ugostiteljskih objekata; (ii) nedovoljna prisutnost ugostiteljskih objekata s tradicionalnom kuhinjom karakterističnom za ovo područje; (iii) nedovoljna raznovrsnost menija; (iv) naglašeno sezonsko poslovanje. Zbog toga je nužno započeti sa sustavnim poticanjem povećanja kvalitete i raznovrsnosti /originalnosti ponude objekata hrane i pića.

Smjernica 16. Objekti za smještaj u ruralnom ambijentu

Cilj 3.	Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Mjera 3.1.	Podizanje tržišne spremnosti postojećih proizvoda
Opis i operacionalizacija	Ova smjernica odnosi se na revitalizaciju/obnovu već postojećih i izgradnja i opremanje novih kamenih kuća s okućnicom u ruralnim

	područjima Ravnih kotara. Ovo se odnosi na tradicijske smještajne objekte (ruralne kuće za odmor, OPG-i, obiteljski vođeni pansioni/bed & breakfast objekti i sl.),koji su uronjeni u svakodnevni život domaćina. Gosti koji borave u ovim objektima se najčešće bave različitim aktivnostima poput jahanja, obilaska vinskih cesta, te posjeta kulturnim i prirodnim atrakcijama u okolini.
--	---

Smjernica 17. Seoski turizam

Cilj 3.	Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Mjera 3.1.	Podizanje tržišne spremnosti postojećih proizvoda
Opis i operacionalizacija	Poljoprivreda je temelj kulture života i rada žitelja Ravnih kotara. Boravak u ruralnom ambijentu, a koji uključuje noćenje u autohtonoj (kamenoj) kući te sudjelovanje u svakodnevnim poljoprivrednim aktivnostima lokalnog stanovništva može se oblikovati kroz niz proizvoda kreativnog turizma (druženje s proizvođačima vina, medarima, pastirima (ovce/koze). Mogu biti aktivni sudionici u spremanju ljekovitih pripravaka, zimnice i/ili džemova, priprema tradicionalnih jela, te kao tematska ruta koja objedinjuje najvažnije poljoprivredne proizvođače (i/ili OPG-ove) na području Ravnih kotara. Prema navedenom, smisao ove smjernice je:(i) popularizirati seoski turizam i njegovu tradiciju kroz različite doživljaje, aktivnosti i priče te time stvoriti kritičnu masu atrakcija kako bi se kulturno naslijeđe i tradicija privređivanja cijelog ovog prostora učinila prominentnim turističkim doživljajem. (ii) generirati dodatne prihode obiteljima koje se bave poljoprivredom,(iii) povećati mogućnost samozapošljavanja mladih kroz nove oblike privatnog poduzetništva.

Smjernica 18. Eko turizam

Cilj 3.	Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Mjera 3.2.	Priprema za tržište novih proizvoda
Opis i operacionalizacija	Eko – turizam valja shvaćati kao provođenje odmora u očuvanom prirodnom ambijentu, daleko od urbane vreve i/ili masovnog turizma kao i bavljenje različitim aktivnostima koje smiruju, opuštaju te pozitivno utječu te pozitivno utječu na zdravlje i psihofizički status. Činjenica je da veliki dio Ravnih kotara još uvijek neizgrađen i turistički „nezagađen“ uslijed čega se pružaju velike mogućnosti boravka u autohtonom prirodnom ambijentu. Ovom smjernicom bi trebalo unaprijediti postojeću ponudu eko – turizma te pozicionirati određen dio Ravnih kotara kao prostorom i prirodom određen za eko-turizam.

Smjernica 19. Turizam u ambijentu opuštanja i duhovnog sklada

Cilj 3.	Tržišna valorizacija kroz unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Mjera 3.2.	Priprema za tržište novih proizvoda

Opis i operacionalizacija	Održavanje čovjekove fizičke i psihičke životne kondicije podređen je i njegov godišnji odmor. S obzirom na prirodne i ekološke datosti, Ravni kotari se mogu profilirati i kao destinacija i ambijent opuštanja i duhovnog sklada. U tu svrhu na području Ravnih kotara potrebno je inicirati programe i realizaciju ponude koja je u funkciji stvaranja spokojstva, mentalnog mira, sklada i fizičke energije turista. Zbog toga je potrebno pristupiti realizaciji programa meditacije, joga te ponuditi ekološku hranu i ljekovite napitke koji će poboljšati psihičke i fizičke kapacitete turista prigodom njihova boravka u Ravnim kotarima. Istovremeno potrebno je razviti ponudu koja će se bazirati na tretmanima vinskih kupki i djelotvornosti maslinovog ulja i napitaka od ljekovitog bilja koje se uzgaja u Ravnim kotarima. Time bi se pokrenuo mjesec blagostanja u Ravnim kotarima koji će svakom turistu učiniti dobro za tijelo, srce i duh. Npr. satovi joga usred maslinika, masaže, sivoterapija, terapija zvukom, radionice oslobađanja i dobronamjernog razmišljanja i diskusije, meditacija, vožnja biciklom, ležaljke i bazen u seoskoj kući u Ravnim kotarima, za nekoliko dana opuštanja i sklada. Poslije odmora ponovno ste povezani sami s sobom.
---------------------------	--

Smjernica 20. Praćenje zadovoljstva boravka turista

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.1.	Sustavna i ciljana promocija destinacije
Opis i operacionalizacija	Praćenjem zadovoljstva gostiju elementima turističke ponude dolazi se do vrijednih podataka o potrebnim aktivnostima unapređenja pojedinih segmenata turističke ponude. Istraživanja se provode u suradnji s drugim dionicima u destinaciji prema kojima treba komunicirati potrebu i korist istraživanja. Rezultate istraživanja potrebno je distribuirati kako bi se svima pomoglo u unapređivanju turističke ponude. Potrebno je odrediti učestalost istraživanja kako bi se vidjeli pomaci i trendovi u promjenama zadovoljstva gostiju Ravnih kotara.

Smjernica 21. Razvijanje prepoznatljivog turističkog brenda Ravnih kotara

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.1.	Sustavna i ciljana promocija destinacije
Opis i operacionalizacija	Područje Ravnih kotara u ovom trenutku nije dovoljno prepoznato na tržištu, posebno ne u odnosu na svoje glavne osobnosti. Zbog toga se predlaže stvaranje prepoznatljivog turističkog brenda koji će se temeljiti na osobinama koju Ravni kotari čine različitom i drugačijim od drugih. Te osobine potrebno je izraziti kroz nekoliko (ili jednu) ključnih poruka koje će gostima omogućiti brzo i jednostavno razumijevanje zašto su Ravni kotari posebni. Naglasak valja staviti na prenošenje emotivnih koristi ili vrijednosti koje su relevantne suvremenim kupcima koje ih mogu inspirirati i zainteresirati za dolazak. Pri uspostavi prepoznatljivog regionalnog brenda posebno valja voditi računa da se odgovori na slijedeća pitanja: (i) po čemu se Ravni kotari razlikuju od potencijalne konkurencije, (ii) što se može isticati kao izvorno/originalno, odnosno, (iii) kako komunicirati različitosti tržišta.

Smjernica 22. Operativni marketing plan turizma Ravnih kotara

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.1.	Sustavna i ciljana promocija destinacije
Opis i operacionalizacija	U ukupnoj strukturi turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara najveće učešće pripada turizmu u ruralnim sredinama i dnevnim posjetima proizvođačima vina /vinarijama i lokalnim ugostiteljskim objektima. U pogledu razvoja novih proizvoda nužno je stvarati pretpostavke za razvoj eko – turizma, agroturizma, cikloturizma, gastro i enofilskog turizma, turizma događanja kao i drugih oblika turizma za koje postoje realne pretpostavke na području Ravnih kotara. Za nesmetani pristup turista navedenim turističkim proizvodima, uz postojeće kanale, valjalo bi usavršavati za svaki proizvod posebne kanale prodaje bilo da se radi o novim oblicima e-marketinga ili se koriste usluge tradicionalnih turističkih agencija. Uz promotivne alate kao što su informacijske tehnologije, nastupi na specijaliziranim sajmovima i prezentacijama valja koristiti snagu i uvjerljivost poruke svih vrsta medija kao što su novinari, blogeri ili profesionalne osobe za odnose s javnošću. Sadržaj promotivnih poruka mora razlikovati vrstu turizma, koja je prisutna na području Ravnih kotara. To se odnosi na visoki stupanj ekološki očuvanog prostora i ekološke poljoprivredne proizvodnje a koje su temelj razvoja posebnih oblika turizma koje je moguće razvijati na području Ravnih kotara. Na tim osnovama moguće je uspostaviti komunikaciju s potencijalnim kupcima proizvoda i iz kojeg proizlaze ekonomski i razvojni učinci turizma.

Smjernica 23. Operativni marketing plan agro/eko turizma

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.2.	Promocija proizvoda posebnih interesa
Opis i operacionalizacija	Eko – turizam valja shvaćati kao provođenje odmora u očuvanom prirodnom ambijentu, daleko od urbane vreve i/ili masovnog turizma kao i bavljenje različitim aktivnostima koje smiruju, opuštaju te pasivno utječu na zdravlje i psihofizički status. Za područje Ravnih kotara načela eko turizma najprikladnije je moguće primijeniti u eko ambijentu obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva sa svim pratećim aktivnostima koji se obavljaju na tom gospodarstvu. To znači, turiste koje pokreću motivi eko-turizma, u posjeti Ravnim kotarima svoje motive mogu zadovoljiti kroz različite aktivnosti u poljoprivredi (vinograd, maslinik, voćnjak, nasadi eteričnog bilja), šetnju i vožnju bicikla kroz eko poljoprivredne nasade, “psihofizičkoj obnovi“ u agro-ekološkom turističkom ambijentu Ravnih kotara. Budući da je riječ o proizvodu koji je moguće konzumirati i izvan glavne sezone, a imajući na umu činjenicu da se eko- turizam ubraja u jedan od skupljih vidova korištenja slobodnog vremena, marketing planom bi trebalo unaprijediti postojeću ponudu/proizvode agro/eko – turizma Ravnih kotara. Glavne promotivne poruke za ovaj oblik turizma mora isticati visoki stupanj ekološki očuvanog prostora i ekološke poljoprivredne proizvodnje a koje su temelj razvoja agro/eko turizma Ravnih kotara. Na tim osnovama moguće je uspostaviti komunikaciju s potencijalnim

	kupcima proizvoda agro/eko turizma, iz kojeg proizlaze ekonomski i razvojni učinci turizma Ravnih kotara.
--	---

Smjernica 24. Operativni marketing plan enofilskog turizma

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.2.	Promocija proizvoda posebnih interesa
Opis i operacionalizacija	U zadnja dva desetljeća turizam vina postao je vrlo popularan oblik turizma specijalnih interesa. Glavne motivacije za sudjelovanje turista u turizmu vina su: kupnja vina, kušanje vina, uživanje u vinogradnom/ruralnom krajoliku, obilazak vinarija te upoznavanje s vinima (obrazovanje). Posjetiteljima/turistima je važno da se u vinarijama osjećaju dobrodošlima, da mogu pričati sa znalcima, odnosno da osoblje dobro poznaje značajke pojedinog vina, njegovu proizvodnju i općenito svijet vina. U marketing planu, u cilju povećanja kvalitete proizvoda enofilskog turizma Ravnih kotara, osim usavršavanja proizvodnje i uvođenje novih sorti grožđa i vrsta vina, valjalo bi nekoliko vinarija koncipirati i organizirati kao turističke atrakcije (izbjegavati svaštarenje i konkurenciju restoranima). U traženju kanala distribucije – pristup turistima – osmišljavati paket aranžman koji uključuje posjet vinarijama i/ili OPG-ima s dobrom vinskom ponudom. U promotivnim aktivnostima treba se usmjeriti posebno na dva segmenta: (i) agresivnija promocija domaćim turističkim agencijama, (ii) organiziranje lokalnih vinskih događanja.

Smjernica 25. Operativni marketing plan turizma u ambijentu opuštanja i duhovnog sklada

Cilj 4.	Povećanje tržišne prepoznatljivosti
Mjera 4.2.	Promocija proizvoda posebnih interesa
Opis i operacionalizacija	Privlačnost ruralnih područja u post- modernističkom društvu sve više raste. Ruralni prostor predstavlja svojevrsno sklonište za privremeni bijeg od gradskog života, ali idealno mjesto za propitivanje vlastitih životnih uvjerenja i/ili svjetonazora kroz stjecanje novih životnih iskustava. U programiranju proizvoda ambijenta opuštanja i duhovnog sklada polazi se od ljepote krajolika, očuvanog ruralnog ambijenta i očuvanog (kultiviranog) okoliša. Glavna emotivna potka proizvoda ambijenta opuštanja i duhovnog sklada je ugođaj sebi i svojim bližnjima u oazi mira i spokoja. U to je uključena i distanca od uobičajene svakodnevnice, ali i od turističke vreve (karakteristične za destinacije u priobalju). Srž proizvoda ambijenta opuštanja i duhovnog sklada je „guštanje“ u idiličnom ambijentu i uz lokalnu gastronomiju. Uz formiranje proizvoda u ambijentu opuštanja i duhovnog sklada valjalo bi uspostaviti posebne kanale prodaje bilo da se radi o e-marketingu ili se koriste usluge tradicionalnih turističkih agencija. U promotivnim aktivnostima valja posebno koristiti specijalizirane časopise koje tematiziraju zdravlje te opuštanje i pronalaženje duhovnog sklada u prirodi. U promotivnoj strategiji valja koristiti uz alate kao što su informacijske tehnologije i uvjerljivost poruke svih vrsta medija, kao što su novinari, blogeri i profesionalne osobe za odnose s javnošću. Na tim osnovama jedino je moguće uspostaviti komunikaciju s potencijalnim turistima koji preferiraju ambijent za fizičko i duhovno

	opuštanje, koji svakodnevno mogu pronaći posjetom i boravkom na području Ravnih kotara.
--	---

7. Popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinaciji

Za realizaciju plana upravljanja destinacije Ravni kotari na načelima održivog razvoja turizma nužno je realizirati slijedeće projekte.

Naziv projekta	Komunalno i hortikulturno uređenje naselja i mjesta
Opis i svrha projekta	Afirmirane turističke destinacije upravo po izgledu svoga prostora ostavljaju poseban utisak za posjetitelje i postaju prepoznatljive svim potencijalnim turistima. To se prije svega odnosi na hortikulturno i komunalno uređenje prostora koje stvara ozračje posebnosti turističke destinacije. Preneseno na područje Ravnih kotara to znači da svako mjesto treba hortikulturno urediti. To znači da se najprije isplanira, uz pomoć pejzažnih arhitekta i stručnjak za hortikulturu, i zatim posadi prikladne biljke i da se u skladu tim projektima hortikulturno urede mjesta. To treba važiti i za svaki ulaz na područje Ravnih kotara. Uz hortikulturno uređenje javnih površina potrebno je izgraditi nogostupe za pješake, javnu rasvjetu i turističku signalizaciju. Treba stvoriti takav uređen prostor, da svaki turist kada stupi na prostor Ravnih kotara i bez signalizacije prepozna taj prostor i doživi ugođaj dobrodošlice. Uz javne površine potrebno je i da svaki domaćin uredi svoje okućnice i sam ulazak na svoj posjed/dvorište. Treba stvoriti poseban ambijent i ugođaj Ravnih kotara i svih njegovih mjesta/naselja gdje borave turisti da se oni vizualno i duhovno i osjećaju ugodno i gostoljubivo prema načelima održivog razvoja.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti i konkurentnosti turističke destinacije Ravni kotari.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent
Nositelj i lokacija projekta	Jedinice lokalne samouprave Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo prostornog uređenja i državne imovine, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ). Sva naselja i mjesta na području Ravni kotari.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 4 mjeseca po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije.
Projektna dokumentacija	Prostorni planovi jedinica lokalne samouprave Ravni kotari

Strateški projekt	Pješačke staze
Opis i svrha projekta	Cijelo područje Ravnih kotara premrežiti sustavom pješačkih staza kako bi se cijeli ovaj prostor u što je moguće kraćem vremenu kvalitetno mogao pozicionirati kao izuzetno pogodna destinacija za „activity - based“ turiste različite dobi, fizičke sposobnosti i/ili razine posvećenosti rekreativnim aktivnostima. Projektna ideja svodi se na valorizaciju terena te mapiranje i trasiranje cjelovite mreže pješačkih staza/ruta, podjednako privlačnih kako ambicioznijim, tako i manje ambicioznijim korisnicima. Operacionalizacija projekta podrazumijeva valorizaciju terena te mapiranje, trasiranje, a potom i postupnu izgradnju cjelovite mreže pješačkih ruta koje će omogućiti stvaranje zaokruženog sustava staza/ruta na cijelom području Ravnih kotara.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti i konkurentnosti turističke destinacije Ravni kotari, na temeljima održivog turizma,
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent
Nositelj i lokacija projekta	Jedinice lokalne samouprave (JLS) Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 4 mjeseca po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci.
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, za aktivne turiste i ljubitelje čiste prirode. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni planovi jedinica lokalne samouprave Ravni kotari, plan lokalnih cesta i poljskih puteva.

Strateški projekt	Sportsko rekreacijski centar Benkovac
Opis i svrha projekta	Projekt obuhvaća izgradnju i rekonstrukciju Sportsko rekreacijskog centra Benkovac s ciljem stvaranja suvremenog i funkcionalnog prostora namijenjenog razvoju sporta, rekreacije, aktivnog turizma i organizaciji sportskih događanja. Projektom je predviđena rekonstrukcija postojećih svlačionica s tribinama te uređenje i unaprjeđenje postojećih sportskih sadržaja. U sklopu centra planirana je izgradnja terena za skok u dalj i poligona za bacanje kugle, kao i izgradnja novih sportskih sadržaja – košarkaškog terena, odbojkaškog terena te dva teniska terena. Uz sportske terene planira se izgradnja i uređenje prateće infrastrukture, uključujući tribine za gledatelje, stubišta, potporne i ogradne zidove te ostale sadržaje potrebne za funkcionalno korištenje kompleksa. Realizacijom projekta stvorit će se kvalitetni uvjeti za razvoj različitih sportskih aktivnosti, provedbu sportskih natjecanja i

	rekreativnih programa te povezivanje sporta s turističkom ponudom Ravnih kotara.
Značenje projekta	Unaprjeđenje sportske i turističke infrastrukture Benkovca i Ravnih kotara, povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva, stvaranje preduvjeta za razvoj sportskog i aktivnog turizma te povećanje atraktivnosti destinacije kroz organizaciju sportskih događanja i rekreativnih sadržaja.
Pokazatelj održivosti	Povećanje dostupnosti sportskih i rekreativnih sadržaja, učinkovito korištenje postojećeg prostora, poticanje zdravog načina života, razvoj aktivnog turizma i stvaranje sadržaja za cjelogodišnje korištenje.
Nositelj i lokacija projekta	Jedinice lokalne samouprave (JLS) Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)
Rok realizacije projekta	Izrada projektne dokumentacije i priprema za realizaciju – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta – prema dinamici osiguranja financijskih sredstava i provedbi postupaka javne nabave; Stavljanje kompleksa u funkciju i promocija sportskih i turističkih sadržaja – nakon završetka radova.
Ključne točke projekta	Povećanje kvalitete sportsko rekreacijske infrastrukture na području Ravnih kotara; razvoj sportskog i aktivnog turizma; stvaranje uvjeta za organizaciju sportskih natjecanja, priprema sportaša i rekreativnih aktivnosti; produljenje turističke sezone kroz razvoj dodatnih turističkih sadržaja; povezivanje sportskih događanja s lokalnom turističkom, gastronomskom i poljoprivrednom ponudom.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Vrijednost projekta utvrdit će se nakon izrade projektne dokumentacije i troškovnika. Financiranje projekta planira se putem sredstava Grada Benkovca, nacionalnih izvora financiranja, fondova Europske unije te programa Ministarstva turizma i sporta, Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i drugih dostupnih izvora. Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta – vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Glavni projekt, izvedbeni projekti, troškovnici, prostorno-planska dokumentacija Grada Benkovca te ostala tehnička dokumentacija potrebna za realizaciju projekta.
Strateški projekt	Sportsko rekreacijski centar Velim
Opis i svrha projekta	Projekt obuhvaća izgradnju i uređenje suvremenog sportsko-rekreacijskog centra u k.o. Velim s ciljem stvaranja kvalitetnih uvjeta za razvoj sporta i rekreacije lokalnog stanovništva. Svrha projekta je osigurati građanima svih dobnih skupina adekvatan prostor za zdrav način života, dok se lokalnim klubovima i udrugama pruža

	infrastruktura za treninge i natjecanja. U sklopu centra planirana je slobodnostojeća pravokutna zgrada gabarita 34,75 m x 24,50 m na čestici od cca 3937 m². Objekt se sastoji od dva vizualno odvojena volumena koji unutrašnjošću čine jedinstvenu i funkcionalno povezanu cjelinu. Unutarnji prostor podijeljen je na dvije etaže koje se međusobno nadopunjuju. U prizemlju se nalaze višenamjenska prostorija, prostorija za pikado te središnji sanitarni čvor s izravnim pristupom natkrivenom bočalištu. Na kat se pristupa vanjskim stubištem, a sadrži svlačionice, veću višenamjensku prostoriju s ostavom te gornji izlaz koji služi kao prostor za promatranje aktivnosti na bočalištu. Nova infrastruktura omogućit će bočarskom klubu organizaciju županijskih i državnih natjecanja, pikado klubu adekvatne treninge, a građanima prostore za fitness i gimnastiku. Realizacijom ovog projekta ojačat će se rad lokalnih udruga, obogatiti društveni život zajednice te stvoriti važan element cjelogodišnje turističke ponude uz povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.
Značenje projekta	Unaprjeđenje sportske i društvene infrastrukture općine, povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva, stvaranje preduvjeta za razvoj sportskog i aktivnog turizma te povećanje atraktivnosti destinacije kroz organizaciju sportskih događanja, natjecanja i rekreativnih sadržaja.
Pokazatelj održivosti	Povećanje dostupnosti sportskih i rekreativnih sadržaja građanima svih dobni skupina, učinkovito korištenje i funkcionalno povezivanje prostora, poticanje zdravog načina života, podrška radu lokalnih udruga te stvaranje uvjeta za cjelogodišnje korištenje i razvoj cjelogodišnje turističke ponude.
Nositelj i lokacija projekta	Općina Stankovci, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)
Rok realizacije projekta	Izrada projektne dokumentacije i priprema za realizaciju – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta – prema dinamici osiguranja financijskih sredstava i provedbi postupaka javne nabave; Stavljanje kompleksa u funkciju i promocija sportskih i turističkih sadržaja – nakon završetka radova.
Ključne točke projekta	Povećanje kvalitete sportsko-rekreacijske infrastrukture na području općine, te na području Ravni kotara, razvoj sportskog i aktivnog turizma; stvaranje uvjeta za organizaciju sportskih natjecanja, pripreme sportaša i rekreativne aktivnosti; produljenje turističke sezone kroz razvoj dodatnih turističkih sadržaja; povezivanje sportskih događanja s lokalnom turističkom i društvenom ponudom destinacije.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Vrijednost projekta utvrdit će se nakon izrade projektne dokumentacije i troškovnika. Financiranje projekta planira se putem sredstava Općine Stankovci, nacionalnih izvora financiranja, fondova Europske unije te programa nadležnih ministarstava i drugih

	dostupnih izvora, a vrijednost i izvori financiranja prilagođavat će se tijekom njegove realizacije.
Projektna dokumentacija	Glavni projekt, izvedbeni projekti, troškovnici, prostorno-planska dokumentacija Općine Stankovci te ostala tehnička dokumentacija potrebna za realizaciju projekta.

Strateški projekt	Biciklističke staze i bike smještaj
Opis i svrha projekta	Cijelo područje Ravnih kotara premrežiti sustavom biciklističkih staza kako bi se cijeli ovaj prostor u što je moguće kraćem vremenu kvalitetno mogao pozicionirati kao izuzetno pogodna destinacija za „activity - based“ turiste različite dobi, fizičke sposobnosti i/ili razine posvećenosti rekreativnim aktivnostima. Projektna ideja svodi se na valorizaciju terena te mapiranje i trasiranje cjelovite mreže biciklističko staza/ruta, podjednako privlačnih kako ambicioznijim, tako i manje ambicioznijim korisnicima. U ovaj projekt uključeni su i posebni objekti za smještaj ciklo turista sa svim pratećim sadržajima kao što je servis za bicikle i njihov smještaj. Cjelokupni projekt temelji se na načelima održivosti.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti i konkurentnosti turističke destinacije Ravni kotari, na temeljima održivog turizma,
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, rekreativno – prijevozno – sredstvo koristi prirodnu energiju.
Nositelj i lokacija projekta	Jedinice lokalne samouprave (JLS) Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Županijske ceste, Ministarstvo turizma i sporta, HTZ
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci.
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, za aktivne turiste i ljubitelje čiste prirode. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni planovi jedinica lokalne samouprave Ravni kotari, plan lokalnih cesta i poljskih puteva.

Strateški projekt	Vinske ceste i muzej vinogradarstva i vinarstva
-------------------	--

Opis i svrha projekta	Velik dio Ravnih kotara poznat je po svojim vinogradima i proizvodnji kvalitetnih i vrhunskih vina. Broj poljoprivrednih površina pod vinogradima kontinuirano raste. Konzumacija vina kao i znanje o vinima, sve važniji je dio životnog stila turista koji posjećuju i provode odmor na području Ravnih kotara, poglavito u njegovom okruženju. S obzirom da je riječ o brojnim turistima visokog životnog standarda koji putuju u svim godišnjim dobima te koji tijekom putovanja žele maksimalno ugoditi, logično da je riječ o demografskoj skupini koja uživa u posjetima vinarijama, kušanju i kupnji lokalnih vina tijekom turističkog putovanja. Muzej vinogradarstva i vinarstva mora biti ishodište svih posjeta turista najznačajnijim vinarima Ravnih kotara. Turisti se u muzeju upoznaju s cjelokupnom kronologijom razvoja vinogradarstva i vinarstva Ravnih kotara. Iz muzeja vode vinske ceste koje spajaju proizvođače vina uz njihov cjelokupni doživljaj gostoprimstva i nezaboravnog ugođaja njihovih ručnih proizvoda.
Značenje projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije vinskog turizma, Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa. Proširenje turističke ponude susjednih turističkih destinacija na načelima ekološkog proizvoda i prirodnog ambijenta.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, proizvodi bazirani na ekološkoj proizvodnji.
Nositelj i lokacija projekta	Jedinice lokalne samouprave (JLS) Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, za aktivne turiste i ljubitelje čiste prirode. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Agrotehničke mjere i dokumentacija nasada novih vinograda i prostorno – planska i urbanistička dokumentacija.

Strateški projekt	Festivali grožđa i vina, maslina i maslinovog ulja, maraske
Opis i svrha projekta	Ravni kotari kao destinacija turizma događanja i posebnih doživljaja u prirodi, svoj novi ciklusu razvoja turizma mora usmjeriti i na organiziranje različitih oblika manifestacija s određenom tematikom i na taj način motivirati/privlačiti turiste na posjetu i boravak na ovom području. Jedan od takve vrste događanja su i festivali koji bi za svoju prezentaciju/događaje i natjecanje temeljili na različitim autohtonim proizvodima koji upotpunjavaju turističku ponudu Ravnih kotara.
Značenje projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma događanja i doživljaja u prirodnom i ekološkom ambijentu. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, proizvodi bazirani na ekološkoj proizvodnji.

Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici i OPG-ovi, TZ ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, HTZ
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, za aktivne turiste, ljubitelje čiste prirode i enofilske i gastro turiste. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije.
Projektna dokumentacija	Pojedinačni dokumenti za svaki projekt.

Strateški projekt	Konjički centar s hipodromom
Opis i svrha projekta	Uz aktivni odmor, boravak u ekološko očuvanoj prirodi, snažan je motiv turističkih putovanja, posjete i boravka u turističkoj destinaciji. U ekološko čistoj destinaciji turist želi biti u neposrednom kontaktu s prirodom ali i domaćim životinjama. Jedna od domaćih životinja je i konj. Danas, konj ima gotovo isključivu funkciju rekreacije čovjeka (jahanje u prirodi, konjičke utrke, terapijsko jahanje). S obzirom na tradiciju i prirodne mogućnosti Ravnih kotara moguće je razvijati i ovu vrstu turističke ponude/proizvoda. Pod time se podrazumijeva organizacija tura jahanja s konjima, terapijsko jahanje kao i organiziranje utrka konjima na trkalištima (hipodromu). Ovaj projekt ima dvojaku ulogu: (i) neposredni kontakt s ekološkim okruženjem/prirodom, posredstvom tura jahanja konja; (ii) organiziranjem utrka konja stvaraju se novi sadržaji/ događanja uz sudjelovanje publike/turista. Ovaj projekt uključuje organizaciju konjičkog centra za uzgoj konja sa svim pratećim sadržajima kao i trkališta (hipodroma) gdje bi se održavala natjecanja, terapijsko jahanje i posjeta turista.
Značenje projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma događanja i doživljaja u prirodnom i ekološkom ambijentu. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, rekreacija i terapija u ekološkom ambijentu.
Nositelj i lokacija projekta	JLS Ravni kotari, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i športa.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
Ključne točke projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma događanja i doživljaja u prirodnom i ekološkom ambijentu. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa usmjereno na segment konjičkog turizma i zdravstveno – terapijskog jahanja.

Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije.
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Revitalizacija napuštenih pitoresknih zaselaka/kuća u ruralnom ambijentu
Opis i svrha projekta	Ovaj projekt valja promatrati u korelaciji s dinamičnijim razvojem seoskog turizma na području Ravnih kotara. Slabo naseljena a očuvana sela/zaseoci/kamene kuće u ruralnom okruženju i njihovo uređenje i preobrazba u autentične kapacitete etno – eko turističke ponude mogu biti još jedan iskorak u razvoju turizma Ravnih kotara. Realizacija ove projektne ideje omogućila bi valorizaciju/očuvanje autohtone ruralne baštine i stoljetne kulture života i rada težaka/stočara Ravnih kotara. projekt bi uključivao aktivni odmor, počevši od pomaganja u tipičnim poljoprivrednim poslovima, do raznih aktivnosti u prirodi (vožnja biciklom, šetnja, branje voća i ljekovitog bilja, berba grožđa, promatranje biljnog i životinjskog svijeta). Operacionalizacija projekta sastoji se od četiri međusobno povezane faze. Prva faza odnosi se na snimanje interesa postojećih vlasnika (kamenih/kuća prikladne veličine (očuvanih i/ili zapuštenih) i na prikladnim lokalitetima (ambijentalnost sela/zaselka). Druga faza podrazumijeva provjeru tržišne održivosti i financijske isplativosti ulaganja u obnovu/opremanje pojedinačnih kuća i/ili cijelih zaselaka. Treća faza projekta odnosi se na pripremu neophodne projektne dokumentacije te ishoda potrebnih dozvola, dok se četvrta faza odnosi na proces revitalizacije.
Značenje projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja, Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, rekreacija i terapija u ekološkom ambijentu.
Nositelj i lokacija projekta	JLS Ravni kotari; Privatni poduzetnici; TZ Ravni kotari; TZ Zadarske županije; Zadarska županija; Ministarstvo kulture i medija; Ministarstvo turizma i športa.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja, Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Ambijentalna i ekološka zelena naselja
Opis i svrha projekta	Ambijentalna i ekološka – zelena naselja jedan je od oblika smještaja/proizvoda koji bi bio nositelj održivog/zelenog turizma Ravnih kotara. Ovaj tip objekata za smještaj lociran je u područjima izvan naselja u prirodnom okruženju s vlastitim malim poljoprivrednim posjedom gdje se uzgaja povrće i voće na eko principima i to gosti upotrebljavaju za svoju prehranu dok borave u ovom objektu. Za izgradnju ovih objekata koriste se isključivo ekološki/prirodni materijali (pretežito benkovački) kamen i drvo. Ima autonomne izvore (solar) napajanja energijom za rasvjetu, toplu vodu, rashladne uređaje i uređaje za pripremu hrane. Gost je u mogućnosti, za vrijeme dužeg boravka u ovom objektu, sam obrađivati okućnicu i proizvoditi eko namirnice za vlastitu prehranu. Okruženje objekta pruža mu mogućnost da u miru, tišini i ekološki čistoj prirodi provodi svoje trenutke meditacije (joga i sl.) i da na taj način obnavlja svoju fizičku i duhovnu energiju. Uz smještaj, pruža mu se i mogućnost bavljenja različitim aktivnostima kao što je šetnja u čistoj prirodi, vožnja biciklom ili pak bavljenjem vlastitim hobijima kao npr. slikanje, pisanje, fotografiranje.
Značenje projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije eko/zelenog turizma, Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, rekreacija i terapija u ekološkom ambijentu.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, JLS Ravni kotari, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije eko/zelenog turizma , Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	„Glamping“ u masliniku
Opis i svrha projekta	Za „glamping“ se kaže da je to hotelska soba koju smo izvukli i stavili u prirodu, pod šator. Danas kamp više nije kamp u klasičnom smislu već je to visokokomforni smještaj u prirodi pod šatorom. Analize predviđaju da će do 2028. godine ovaj sektor godišnje rasti po stopi od 14 posto. To je vrsta smještaja koja zanima ljude nove generacije, koji žele kraći ili duži boravak u prirodi. Korisnici ove vrste smještaja su ljudi koji imaju relativno dobro plaćene poslove, rade u uredima i traže odmor u prirodi. U budućnosti se očekuje da glamping postaje model dužeg odmora u prirodi. Za glamping je čak poželjno da je udaljeniji od mora i po mogućnost lociran npr. u masliniku ili nekom sličnom prirodnom okruženju. Zapravo, glamping spaja novo poimanje turizma, gdje turizam nije samo usluga već usluga i doživljaj. „Glamping“ kao novi segment turizma doživljaja obilježiti će novi razvojni iskorak. To pokazuju nove tendencije u turističkoj potražnji jer gosti traže ekološki vrijedan proizvod uz vrhunsku uslugu i doživljaj. S obzirom na prirodne i prostorne mogućnosti, svakako da ovaj suvremeni oblik smještaja i turističkog doživljaja u kultiviranom (maslinik) ruralnom ambijentu može biti značajan element razvoja turizma Ravnih kotara.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja, Povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, rekreacija i terapija u ekološkom ambijentu.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici i OPG-ovi, JLS Ravni kotari, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i športa.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja, Povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Tematizirani obiteljski eko – hoteli
Opis i svrha projekta	Izgradnja određenog broja malih obiteljskih vođenih eko - hotelskih objekata i/ili prikladno tematiziranih eko - B&B pansiona dobro uklopljenih u autohtoni ambijent predstavlja na samo značajan čimbenik produljenja sezone, ponajviše iz razloga jer je riječ o ponudi koja „cilja“ turiste posebnih interesa koji, u pravilu, odmor provode izvan glavne ljetne sezone. Osim pružanja usluga smještaja

	i prehrane, gosti tematiziranih ruralnih eko- B&B pansiona/hotela, uz sve pogodnosti bijega od svakodnevnog stresa, ali i uobičajene turističke gužve u priobalju, imali bi mogućnost pasivne psihofizičke relaksacije, ali i mogućnost za provođenje aktivnog (obiteljskog) odmora, u ekološki očuvanom okruženju. Projekt uspostave kritične mase malih, obiteljski vođenih smještajnih objekata, osobito onih koji njeguju tradicijski arhitektonski izričaj i koji posluju na načelima održivosti, sadržajno bi obogatilo postojeću smještajnu ponudu te omogućio interes za boravkom na projektnom području osobito u vrijeme pred i posezone.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije održivog turizma , Povećanje turističkog prometa., posebno u pred i posezoni.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, rekreacija i terapija u ekološkom ambijentu.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici. OPG-ovi, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 30 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 36 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno.
Ključne točke projekta	Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije održivog turizma , Povećanje turističkog prometa., posebno u pred i posezoni.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Tematizirani eko restorani sa autohtonim namirnicama
Opis i svrha projekta	Autentična gastronomska ponuda, sagledavana ponajviše u kontekstu kulture života i rada nekog područja, postaje i samostalan (kulturno) turistički proizvod. Gastronomsku ponudu turistima čine dostupnom restorani i slični objekti, ali i seoska obiteljska gospodarstva i kušaoalice. S obzirom na koncept turističkog razvoja Ravnih kotara u kojem dominira održivi/zeleni elementi, u tom smislu bi trebalo koncipirati posebne ugostiteljske sadržaje/objekte koji bi djelovale po tim načelima. Zbog toga je potrebno uspostaviti koncepciju tematiziranih eko restorana koji bi isključivo na svojim meniima nudili jela pripremljenih od autohtonih namirnica uzgojenih prema ekološkim načelima isključivo na području Ravnih kotara. Pod time se podrazumijeva ponuda voća, povrća, mliječnih i mesnih proizvoda uzgojenih prema načelima ekološke proizvodnje koji bi afirmirali ovaj oblik ugostiteljstva kao svojevrsni brend i koji bi bio atraktivan za stacionarne goste kao i one iz šire okoline. Svakako da je ovaj projekt od strateškog značaja ako se Ravni kotari žele

	profilirati/afirmirati kao turistička destinacija održivog turizma i za kojeg vrijedi uložiti napore koji će se pokazati kao opravdani u dugoročnom razdoblju.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije održivog turizma, povećanje turističkog prometa., posebno u pred i posezoni.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, priprema jela i pića na bazi ekološke poljoprivredne proizvodnje.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici. OPG-ovi, Zadarska županija, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i sporta.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 26 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 36 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
Ključne točke projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije održivog turizma, Povećanje turističkog prometa., posebno u pred i posezoni.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Obiteljski pogoni za preradu eteričnog i ljekovitog bilja, proizvodnja parfema i sapuna s wellness sadržajem
Opis i svrha projekta	S obzirom na reljefna i pedološka svojstva tla i klimatske uvjete, Ravni kotari imaju prirodne datosti i za uzgoj različitih eteričnog (levanda, ružmarin, smilje,) i ljekovitog (kadulja, pelin, kamilica) bilja iz kojeg je moguće procesom prerade i destilacije proizvesti vrlo učinkovita ljekovita sredstva i eterična ulja koja se mogu upotrebljavati za proizvodnju lijekova i kozmetičkih preparata. Čak više, i eterično i ljekovito bilje imaju izuzetno biološka i vizualna svojstva koji pri svojem uzgoju stvara posebni krajobrazni doživljaj i ambijent ekološki – održivog turizma. Svako obiteljsko gospodarstvo koje uzgaja eterično i ljekovito bilje, razvojem suvremene tehnologije u okviru svojeg gospodarstva može finalizirati svoje proizvode te ih dati na upotrebu svojim gostima ili ih plasirati na tržište. Posebna svojstva imaju i maslinovo ulje a i lišće masline (čaj) za liječenje organizma ali i za proizvodnju sapuna i različitih vrsta masti za njegu tijela. Malo je poznato, ali se sve više i vino upotrebljava u wellness programima za opuštanje. Uz pretpostavku da vlasnik obiteljskog pogona u svoju djelatnost uključuje i smještajne kapacitet onda se taj lanac vrijednosti može dignuti na još veću razinu kada se svi navedeni proizvodi i mogu upotrijebiti u okviru vlastitog wellness programa i terapijskim

	seansama. Svakako da to daje jednu novu razvojnu dimenziju i iskorak u razvoju održivog turizma Ravnih kotara.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja i održivog turizma., Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, priprema napitaka i farmaceutskih pripravaka na bazi ekološke poljoprivredne proizvodnje.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 16 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – 28 mjeseci
Ključne točke projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja, održivog turizma i zdravog života. Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

Strateški projekt	Obiteljska eko proizvodnja i ambijent opuštanja i duhovnog sklada
Opis i svrha projekta	Ekološka poljoprivreda jedan je od stupova koncepcije održivog razvoja turizma Ravnih kotara. Ta proizvodnja odvija se u većini slučajeva na obiteljskim gospodarstvima u eko prirodnom okruženju. U toj poslovnoj i turističkoj atmosferi i ambijentu moguće je graditi još jedan proizvod turizma Ravnih kotara. Pojednostavljeno, obiteljsko gospodarstvo koje djeluje u prirodnom i eko okruženju i svoju proizvodnju temelji na načelima zelene ekonomije, u prirodnom/zelenom ambijentu i eko- smještajnim kapacitetima, stvara okruženje u kojem je moguće ugostiti turiste s posebnim potrebama opuštanja i duhovnog sklada (joga, meditacija, tretmani duhovnog opuštanja i mira). Na tom modelu , s punim opravdanjem, moguće je graditi jedan unikatni razvojni model turizma Ravnih kotara koji će u dogledno vrijeme, postati poseban međunarodno prepoznatljivi brend i proizvod izuzetne konkurencije.
Značenje projekta	Povećanje turističke privlačnosti Ravnih kotara i Zadarske županije, Povećanje konkurentnosti turističke ponude/proizvoda Ravnih kotara i Zadarske županije. Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja i održivog turizma., Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Pokazatelj održivosti	Uređenost prostora, zelene površine, prirodni ambijent, prirodni materijali, obnovljivi izvori energije, priprema napitaka i

	farmaceutskih pripravaka na bazi ekološke poljoprivredne proizvodnje.
Nositelj i lokacija projekta	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja.
Rok realizacije projekta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – 30 mjeseci
Ključne točke projekta	Afirmiranje Ravnih kotara kao destinacije turizma doživljaja i održivog turizma., Produžetak turističke sezone i povećanje turističkog prometa.
Procijenjena vrijednost projekta i izvori financiranja	Zbog dugoročne realizacije i komercijalizacije projekta -vrijednost i izvori financiranja projekta prilagodit će se toku njegove realizacije
Projektna dokumentacija	Prostorni plan Zadarske županije i prostorni plan jedinice lokalne samouprave Ravni kotari i posebna dokumentacija za predmetni projekt.

8. Popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije

Rbr. PROJEKTA	Naziv PROJEKTA	Opis PROJEKTA	Dionici	Vremenski plan
1.	KOMUNALNO I HORTIKULTURNO UREĐENJE NASELJA I MJESTA	Stvoriti poseban ambijent i ugođaj Ravnih kotara i svih njegovih mjesta/naselja gdje borave turisti da se oni vizualno i duhovno osjećaju ugodno i gostoljubivo.	JLS Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo prostornog uređenja i državne imovine, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)	Razrada koncepcije i promocija projekta – 4 mjeseca po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta-trajno
2.	PJEŠAČKE STAZE	Područje Ravnih kotara premrežiti sustavom pješačkih staza kako bi se cijeli ovaj prostor u što je moguće kraćem vremenu kvalitetno mogao pozicionirati kao izuzetno pogodna destinacija za „activity - based“ turiste različite dobi i fizičke sposobnosti.	JLS Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)	Razrada koncepcije i promocija projekta – 4 mjeseca po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci
3.	BICIKLISTIČKE STAZE I BIKE SMJEŠTAJ	Područje Ravnih kotara premrežiti sustavom biciklističkih staza i smještajnim kapacitetima za bicikliste kako bi se cijeli ovaj prostor u što je moguće kraćem vremenu kvalitetno mogao pozicionirati kao izuzetno pogodna destinacija za „activity - based“ turiste različite dobi i fizičke sposobnosti.	JLS Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Županijske ceste; Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)	Razrada koncepcije i promocija projekta – 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci
4.	IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA SPORTSKO REKREACIJSKOG CENTRA BENKOVAC	Unaprijediti postojeću sportsku infrastrukturu i stvoriti suvremeni sportsko-rekreacijski kompleks namijenjen lokalnom stanovništvu, sportskim klubovima,	Grad Benkovac, , TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ), sportski klubovi i udruge, posjetitelji i turiste	Razrada koncepcije i priprema projekta – 6 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta i izrada tehničke dokumentacije – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-

		rekreativcima i posjetiteljima. Projekt obuhvaća rekonstrukciju postojećih svlačionica s tribinama, izgradnju terena za skok u dalj i poligona za bacanje kugle, izgradnju košarkaškog i odbojkaškog terena te dva teniska terena. Realizacijom projekta stvaraju se preduvjeti za razvoj sporta, organizaciju sportskih natjecanja i manifestacija te povezivanje sportskih sadržaja s turističkom ponudom Ravnih kotara kroz razvoj aktivnog i održivog turizma.		operativna realizacija projekta – prema dinamici osiguranja financijskih sredstava i provedbi postupaka javne nabave; Stavljanje centra u funkciju i promocija sportskih i turističkih sadržaja – trajno
5.	IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA ŠPORTSKO REKREACIJSKOG CENTRA VELIM	Izgraditi i urediti suvremeni sportsko-rekreacijski centar u k.o. Velim s ciljem stvaranja kvalitetnih uvjeta za razvoj sporta i rekreacije lokalnog stanovništva općine. Projekt obuhvaća izgradnju slobodnostojeće pravokutne zgrade na dvije etaže, s višenamjenskim prostorijama, prostorijom za pikado, svlačionicama i središnjim sanitarnim čvorom, kao i izgradnju natkrivenog prostora bočališta. Realizacijom projekta stvaraju se kvalitetni i funkcionalni uvjeti za rad lokalnih udruga, treninge i organizaciju županijskih i državnih natjecanja boćarskog i pikado kluba, potiče se zdrav način života građana svih dobnih skupina te se stvara važan	Općina Stankovci, lokalni sportski klubovi i udruge (boćarski klub, pikado klub), lokalno stanovništvo općine, Turistička zajednica Ravni kotari, Turistička zajednica Zadarske županije, Ministarstvo turizma i sporta te Hrvatska turistička zajednica.	Izrada projektne dokumentacije i priprema za realizaciju – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta – prema dinamici osiguranja financijskih sredstava i provedbi postupaka javne nabave; Stavljanje kompleksa u funkciju i promocija sportskih i turističkih sadržaja – nakon završetka radova.

		element cjelogodišnje turističke ponude uz povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.		
6.	VINSKE CESTE I MUZEJ VINOGRADARSTVA I VINARSTVA	Turisti se u muzeju upoznaju s cjelokupnom kronologijom razvoja vinogradarstva i vinarstva Ravnih kotara. Iz muzeja vode vinske ceste koje spajaju proizvođače vina uz njihov cjelokupni doživljaj gostoprimstva.	JLS Ravnih kotara, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica (HTZ)	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - 36 mjeseci
7.	FESTIVALI GROŽĐA, VINA, MASLINA I MASLINOVOG ULJA, MARASKE	Posebne vrste događanja su i festivali koji bi za svoju prezentaciju/događaje i natjecanje temeljili na različitim autohtonim proizvodima koji upotpunjavaju turističku ponudu Ravnih kotara.	Privatni poduzetnici i OPG-ovi, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, HTZ	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
8.	KONJIČKI CENTAR S HIPODROMOM	Projekt uključuje organizaciju konjičkog centra za uzgoj konja sa svim pratećim sadržajima kao i trkališta (hipodroma) gdje bi se održavala natjecanja, terapijsko jahanje i posjeta turista.	JLS Ravni kotari, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i športa	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
9.	AMBIJENTALNA I EKOLOŠKA-ZELENA NASELJA	Ovaj tip objekata za smještaj lociran je u područjima izvan naselja u prirodnom okruženju s vlastitim malim poljoprivrednim posjedom gdje se uzgaja povrće i voće na eko principima i to gosti upotrebljavaju za svoju prehranu dok borave u ovom objektu.	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, JLS Ravni kotari, Zadarska županija, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede.	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
10.	„GLAMPING“ U MASLINIKU	S obzirom na prirodne i prostorne mogućnosti, svakako da ovaj suvremeni oblik smještaja i turističkog doživljaja	Privatni poduzetnici i OPG-ovi, JLS Ravni kotari, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Zadarska županija,	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta;

		u kultiviranom (maslinik) ruralnom ambijentu može biti značajan element razvoja turizma Ravnih kotara.	Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i športa	Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 28 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta - trajno
11.	TEMATIZIRANI EKO RESTORANI SA AUTOHTONIM NAMIRNICAMA	Uspostaviti koncepciju tematiziranih eko restorana koji bi isključivo na svojim meniima nudili jela pripremljenih od autohtonih namirnica uzgojenih prema ekološkim načelima isključivo na području Ravnih kotara.	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, Zadarska županija, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma i sporta	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 26 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 36 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
12.	OBITELJSKI POGONI ZA PRERADU ETERIČNOG I LJEKOVITOG BILJA, PROIZVODNJA PARFEMA I SAPUNA S WELLNESS SADRŽAJEM	Svako obiteljsko gospodarstvo koje uzgaja eterično i ljekovito bilje, razvojem suvremene tehnologije u okviru svojeg gospodarstva može finalizirati svoje proizvode te ih dati na upotrebu svojim gostima ili ih plasirati na tržište.	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 16 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – 28 mjeseci
13.	OBITELJSKA EKO PROIZVODNJA I AMBIJENT OPUŠTANJA I DUHOVNOSTI SKLADA	Obiteljsko gospodarstvo koje djeluje u prirodnom i eko okruženju i svoju proizvodnju temelji na načelima zelene ekonomije, u prirodnom/zelenom ambijentu i eko-smještajnim kapacitetima, stvara okruženje u kojem je moguće ugostiti turiste s posebnim potrebama opuštanja i duhovnog sklada (joga, meditacija, tretmani duhovnog opuštanja i mira)	Privatni poduzetnici, OPG-ovi, Zadarska županija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma i sporta, TZ Ravni kotari, TZ Zadarske županije.	Razrada koncepcije i promocija projekta – 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 20 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – 30 mjeseci
14.	POVEZIVANJE SUBJEKATA U TURIZMU S POLJOPRIVREDNIM I OSTALIM PROIZVOĐAČIMA	Ovim projektom se želi poticati autohtonu eko - poljoprivrednu proizvodnju na obiteljskim gospodarstvima i njihovu potrošnju u	Županija, JSL Ravni kotari, TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 5 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 6 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 8 mjeseci

		okviru vlastite turističke ponude ili povezivanje s lokalnim ugostiteljstvom i posredstvom njihove ponude zadovoljiti potrebe turista koji posjećuju ili duže borave na području Ravni kotara.		po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
15.	STVARANJE SVIJESTI KOD DIONIKA O ZAŠTITI OKOLIŠA I RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA	Za stvaranje skladnog odnosa između pojedinih interesa i aktivnosti a na dobrobit razvoja turizma potrebno je stalno stvarati pozitivnu svijest, društveno i poslovno ozračje, u cilju razvoja održivog turizma na području projektne turističke destinacije	Ministarstvo turizma, HTZ, Županija, JLS Ravni kotari i TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
16.	PROMOVIRANJE NOVIH ZNANJA, TEHNOLOGIJA I INOVACIJA U RAZVOJU ODRŽIVOG TURIZMA	Za primjenu novih znanja, tehnologija i inovacija u razvoju održivog turizma, u svakodnevnom životu turističke destinacije, potrebno je stalno inoviranje i prenošenje znanja na sve dionike turističkog razvoja koji će tek tada odgovorno shvatiti svoju ulogu u procesu razvoja održivog turizma	Županija, JLS Ravni kotari i TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 5 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 6 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 8 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
17.	KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	Primarni preduvjet razvoja održivog turizma je izgradnja sustava otpadnih voda i zbrinjavanja svih vrsta otpada. Bez sustava otpadnih voda i zbrinjavanja otpada bespredmetni su bilo koji naponi u procesu razvoja održivog turizma. Uz ova dva sustava, potrebno je i operacionalizirati proces primjene alternativnih- zelenih – izvora energije	Županija, JLS Ravni kotari i TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 26 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
18.	VALORIZACIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE POSREDSTVOM TURIZMA	Poljoprivredno prostorni resursi i mogućnost ekološke proizvodnje uz direktni kanal distribucije proizvoda „na kućnom pragu“ daju za pravo da se valorizacija ekološke poljoprivredne	JLS Ravni kotari i TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 6 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta;

		proizvodnje posredstvom turizma stavi u prioritetne pravce razvoja poljoprivrede/turizma na području Ravnih kotara		Administrativno-operativna realizacija projekta 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno
19.	OPERATIVNI MARKETING PLAN TURIZMA U AMBIJENTU OPUŠTANJA I DUHOVNOG SKLADA	Može se reći da ruralni prostor predstavlja svojevrсно sklonište za privremeni bijeg od gradskog života, ali idealno mjesto za propitivanje vlastitih životnih uvjerenja i/ili svjetonazora kroz stjecanje novih životnih iskustava. U programiranju proizvoda ambijenta opuštanja i duhovnog sklada polazi se od ljepote krajolika, očuvanog ruralnog ambijenta i očuvanog (kultiviranog) okoliša	Poduzetnici, Turističke agencije Županija, JLS Ravni kotari i TZ Ravni kotari	Razrada koncepcije i promocija projekta – 6 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Projektiranje projekta 10 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Administrativno-operativna realizacija projekta 18 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta; Komercijalizacija projekta – trajno

Zaključak

Plan upravljanja destinacijom Ravni kotari temelji se na detaljnoj analizi trendova te niza konzultacija s glavnim dionicima turizma javnog i privatnog sektora i obilaska projektnog područja. U ovaj plan upravljanja ugrađene su dvije osnovne aspiracije dionika, kontrolirani i održivi rast turizma s ponudom koja se zasniva na lokalnim resursima tako da, u konačnici, turizam donosi korist lokalnoj zajednici.

Da bi se uspostavio učinkovit sustav za upravljanje destinacijom Ravni kotari potrebno se usmjeriti na slijedeće aktivnosti. To se odnosi na poboljšanje učinkovitosti i umrežavanja rada javne vlasti u cilju stvaranja pozitivnog odnosa prema razvojnim mogućnostima turizma na području Ravni kotari. Zatim, potrebno je unapređenje svijesti dionika turističke ponude i lokalnog stanovništva o potrebi zaštite okoliša. Posebno je potrebno poticati razvoj ekološkog poslovanja u svim oblicima, osobito poticanju korištenja obnovljivih izvora energije i povećanju energetske učinkovitosti u turizmu. S gospodarskog aspekta potrebno je stvarati sustava poslovnog povezivanja turizma sa poljoprivrednim i ostalim proizvođačima.

Ekološka održivost kapaciteta i lokacije u kontekstu je zaštite kvalitete prostora, bioraznolikosti, upravljanja otpadom, opskrbe energijom, tretiranje otpadnih voda i zaštita od buke. Temeljni principi za promišljanje društveno – ekonomskog ali i turističkog razvoja Ravni kotara, u funkciji ekološke održivosti moguće je iskazati kroz slijedeća načela. To se primarno odnosi na odgovornost u racionalnosti korištenja prostora koji sve više postaje ograničavajući resurs. Pri tome treba poštivati odrednice nosivog kapaciteta mikro lokacija koje su predviđene za investicijske projekte. U skladu s time potrebno je poštivati i granične kapacitete postojećih infrastrukturnih sustava. Ekološka odgovornost podrazumijeva i primjenu suvremenih tehničko – tehnoloških rješenja u gradnji i opremanju turističko – ugostiteljskih objekata. (npr. ugradnjom energetske učinkovitih sustava grijanja i hlađenja koriste se obnovljivi izvori energije i smanjuju se gubici topline i hlađenje prostora). Ovo načelo obvezuje na primjereno ponašanje kako turističke poduzetnike tako i lokalno stanovništvo kao i posjetitelje/turiste koji dolaze na prostor Ravni kotara. Drugi princip se odnosi na uravnoteženost - osjećaj za mjeru, a koji iziskuje potrebu za definiranje optimalnog načina korištenja raspoloživog i interesantnog prostora za turistički razvoj. Posebno je važno brinuti o lokalnoj prepoznatljivosti - očuvanje „duha mjesta“. To se postiže oblikovanjem razvojnog prostora te kreiranjem sadržaja turističke , ali i ne-turističke ponude. Ovo pretpostavlja njegovanje specifične kulture života i rada na prostoru Ravni kotara a što bi trebalo utjecati na odluke o prihvaćanju svih većih, s turizmom povezanih, razvojno – investicijskih projekata.

Primarne odrednica smjera razvoja turizma odnosi se na dugoročno, održivo, odgovorno i transparentno upravljanjem razvojem turizma Ravni kotara. Plan upravljanja destinacijom Ravni kotari turizma treba se temeljiti na „kapacitetima“ svih dionika i mora poticati na suradnju javni i privatni sektor. Plan upravljanjem razvoja turizma na destinaciji Ravni kotari, treba da lokalno stanovništvo postavlja u glavnu ulogu i treba biti podređeno njihovim mogućnostima i potrebama. Stanovnici Ravni kotara svoje znanje, tradicionalno prijateljstvo i gostoljubivost moraju podrediti stvaranju jedinstvenog i istinskog turističkog doživljaja i proizvoda koji se temelji isključivo na održivosti.